Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

FREDERIKS VENNER

KÆRLIGHEDS DRÅBER...

N.F.S. GRUNDTVIGS
lidenskab og hemmelige længsler

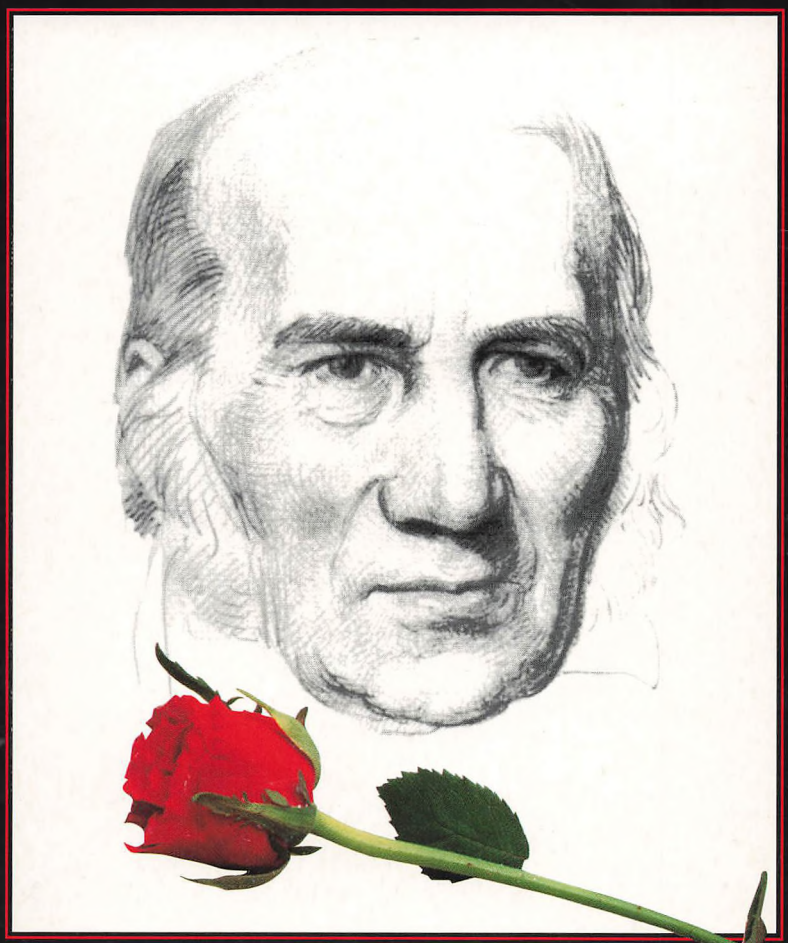

Forlaget HESTNES

Kærligheds dråber...

© 1997 Frederiks Venner:
Arnt Olav Klippenberg (tekster),
Øystein Ellingsen (kompostioner),
Sven Arne Petterson og Jan Ivar Peterson.

© 1997 dansk tekst: Stefan Hestnes

Bagsidefoto: Ove Bowitz
Forsidetegning: P. C. Skovgaard
Bogens er sat med 11 punkt Garamond
Grafisk arbejde: Maibrit Helding Kristensen
Tryk: Svendborgtryk

ISBN 87-90451-08-2

Udgivet af:
Forlaget Hestnes Scandinavia
Stenløsevej 108
DK-5260 Odense S, Danmark
Telefon (+45) 65 920 005
Fax (+45) 65 920 420

11/98

AF ARNT OLAV KLIPPENBERG

PÅ DANSK VED STEFAN HESTNES

KÆRLIGHEDS DRÅBER...

N.F.S. GRUNDTVIGS
lidenskab og hemmelige længsler

Forlaget HESTNES

Indholdsfortegnelse

Kærligheds dråber...
Af Arnt Olav Klippenberg ..... side 4

Noder
Ved Øystein Ellingsen ..... side 41

De originale tekster ..... side 59

Kærligheds dråber...

I den følgende historie af Arnt Olav Klippenberg
er Grundtvigs (og andres) oprindelige tekster skrevet i *kursiv*.

Den centrerede lyrik er tekster fra sangene på CD'en.
Teksterne er meget nænsomt omarbejdet til dansk.
De originale norske og danske tekster står bagest i bogen.

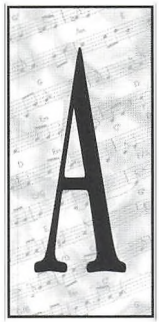

t elske og at leve er et

Dette er ikke den hele og fulde sandhed om Grundtvig. Det er historien om en side ved Grundtvig, som blev afgørende for hans udvikling som menneske. Det var Grundtvigs forhold til kvinder og kærlighed, som forløste hans digteråre og gav os Nordens største åndskæmpe.
Den som vil kende Grundtvig, må forstå hans kamp mod ydre og indre dæmoner, og at han behøvede stærke kvinder til at holde dem i ave. På samme måde som John Lennon behøvede Yoko Ono for at tage det forløsende brud med Beatles, behøvede Grundtvig sine kvinder, for at kunne tage sine opgør med rationalister og konservativt tænkende skolefolk. Og som John Lennon behøvede May Pang for, at kunne finde tilbage til sin elskede Yoko, behøvede Grundtvig Louise og Clara for at finde tilbage til sit eget følelsesmæssige ståsted. Derfor er dette en gammel historie. Det er historien om stærke indre kræfter som forløser stærke ydre handlinger. Det er historien om en sårbar mand, som omgiver sig med stærke kvinder, og som skabte et livsværk, der mærkes allerede når vi nordmænd sætter foden på havnekajen i København. Norge fik Hans Nilsen Hauge og pietismen, mens Danmark fik Frederik Nikolaj Severin Grundtvig. Her ligger en del af forklaringen på den sjælelige forskel der har udviklet sig i de to 'tvillingeriger', og som gør, at vi som nordmænd føler det befriende at sætte foden på dansk jord.

Dette er altså ikke den hele og fulde sandhed om Grundtvig. Den som sætter sig for at afdække den, vil hurtigt komme til kort. Men denne bog er et forsøg på at gøre Grundtvig tilgængelig for nye grupper. Det er let at fare vild hos Grundtvig, og vi har derfor valgt en smal tilnærmelse til mennesket og forfatteren Grundtvig. Sangene om eller af Grundtvig er sat sammen med tanke på at nå mennesker, som ikke nødvendigvis deler hans specielle religiøse og nationale synspunkter.
Bagest i bogen finder du noder og tekster. Vort største ønske er, at de nye melodier læres og at sangene lever videre.

arie, Lise og Anna

Frederik er nitten år gammel og keder sig. Han bor hjemme hos forældrene i Udby. Der kan være godt i Udby om sommeren, men nu i december er alt stille. Han længes tilbage til København og det hektiske studenterliv. Der er en trykket stemning i præstegården. Sådan har det været siden broderen døde, og faderens depressioner ligger som en klam hånd over folkene på gården. Det er moderen, der foreslår Frederik, at han skal rejse til Falster, til broderen Otto, der er nyindsat præst.
Frederik rejser, og opdager til sin forundring, at han trives sammen med Otto og hans unge kone Maria.
Frederik studerer Maria i smug. Ser hvordan hun katteagtigt bevæger sig i rummet. Han ser, hvordan hun tilfældig støder til Otto, når hun serverer maden, og hvordan Otto svarer igen ved at tage hende om livet.
Maria er datter af en kendt biskop og et oplagt godt parti. Frederik har ingen erfaring med kvinder. Han ser på spillet mellem Otto og Maria. Det er på samme tid både fascinerede men alligevel uden betydning. Han vil med tankens kraft undgå at blive forelsket, og vil hellere søge tilfredsstillelse i bøgernes verden.
Det er da også stort set gået godt indtil nu. Han har ganske vist taget sig selv i at stirre på en og anden pige i København, men aldrig har han ladet sig friste til mere end muntre samtaler og litterære diskussioner.
Blandt pigerne går Frederik for at være en harmløs tørvetriller.
Men den 4. december 1802 går der sprækker i facaden. Frederik smager denne dag for første gang kærlighedens dråber. Det sker, da han er med sin bror i Gunslev for at besøge gamle pastor Blicher.
Pastoren har fire døtre og tre af dem bor hjemme. Denne eftermiddag lærer Frederik Marie, Lise (Elisabeth) og Anna at kende.

Dagbogen 4. december 1802
"....var om eftermiddagen hos Provst Blicher og spilte om aftenen rabuse med hans døtre. (Tilfældet?) bragte mig at sidde hos hans ældste skiønne datter, og

med al den ligegyldighed, jeg saa ofte paastaar at besidde, følte jeg dog noget vist ved berørelse af en pige."

Dagen efter er der bal i Nykøbing. Otto vil afsted, og han vil have Frederik med.
- Du trænger til at komme ud, siger Otto og fortsætter - Og til ballet vil du garanteret træffe mange dejlige piger.
- Jeg danser ikke, svarer Frederik.
Sandheden er dog, at han har andre ting i gang. Han har en hemmelig aftale med søstrene Blicher. De skal komme på besøg, lige så snart at Otto er ude af huset. Frederik har fået svigerinden med i komplottet, og sammen sidder de i stuen og venter.

Dagbogen 5. december 1802
"En time gik;- min svigerinde begyndte at yttre tvivl om jomfruernes komme... Det mørknedes; mismodig gik jeg ind og satte mig ved kakkelovnen. - Nu gjøde hunden. Min svigerinde raabte: De komme!
....mit hierte slog høit. Jeg kyste den elskværdiges piges haand."

Frederik læser en spændende røverhistorie for pigerne. Marie bliver bange og trygger sig tæt ind til Frederik. Frederik bliver urolig og får en under følelse i kroppen, og må sidde musestille for ikke at afsløre sin pinlige tilstand for pigerne.

"Nu følte jeg, at jeg havde et hierte, der kunde slaa varmt for en kvindelig skabning.....min kiønsdrift blandede sig med i spillet.....(måtte) undgaae enhver unødvendig bevægelse, hvorved berørelse punkterne kunne blevet flere."

Søstrene Blicher bestemmer sig for at overnatte og Frederik bifalder beslutningen. Kærligheds dråber begynder at gøre sin virkning. Han tænker på Marie. Det er Marie han er forelsket i. Lise er for ung, og Anna mangler Maries erotiske udstråling. Det er Marie, han vil have.

Dagbogen 6. december
*"Dog maa jeg tilsaae, at et mildt øiekast af ** var mig langt kierkomnere end det mest velsignede spas af ***."*

Han tør ikke nævne pigerne ved navn. Navne forpligter, og navne kan blive afsløret. Men de to prikker er Marie og tre prikker er Anna.

Dagbogen 12. december
"Om eftermiddagen vare vi i Gunslev, og her giorde jeg den opdagelse, at

skiønt jeg aldrig vil komme til at hænge mig af kiærlighed, foretrækker jeg dog M:B fremfor alle de unge fruentimmer, jeg kiender."
Men så sker katastrofen, Marie går hen og forlover sig.

Dagbogen
" .....kom jeg til Torkilstrup.....til det sted , hvor hun, hvem jeg blandt alle kvindelige skabninger agter høiest, hvor hun, maaskee det eneste fruentimmer, jeg kunde føle kiærlighed til, hvor hun, som i fordums tiid behandlede mig - som jeg troede - med udmerket godhed, hvor hun, som nu er forlovet, befant sig."

Frederik føler sig svigtet. Han føler sig dybt svigtet, og forladt af den kvinde, som satte kærligheds dråber i bevægelse. Hun havde ikke lovet noget, det er rigtigt, men ligger der ikke et løfte i at gøre et andet menneske forelsket?
Han møder stadig Marie. I folkevrimmelen på byens torv, ansigt til ansigt på gaden, og han er bitter. Han føler sig dybt svigtet af hende, han havde planlagt at fri til.
For at komme væk fra Marie søger han en huslærerpost på Langeland.

Dagbogen
"Jeg greb med begierlighed en kondition ..... uden at ville tilstaae mig selv, at hun var aarsagen;- Og nu, nu er jeg her! I sandhed, dersom man forlader hovedstaden for at leve i eensomhed, da har jeg fuldkommen opnaaet mit hensigt! - Jeg er eene paa den hele jord! - Jeg er en nar!-

Constance de Leth, fruen på godset Egeløkke som Frederik stormforelskede sig i.

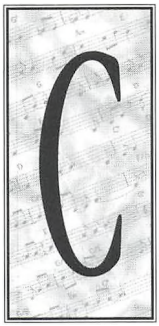

onstance

På Langeland møder Frederik Constance de Leth. Hun er frue på godset, 27 år gammel, mørkeblond og smuk. Frederik ved med sig selv, at dette er den helt store kærlighed.

NAT OVER LANGELAND

Ligger her i nattens ensomhed
ræd for mørket i mit sind,
for i mørket er vi kun os selv
og der slipper ingen ind.

Stormen pisker over Langeland
mine nerver er i spænd,
jeg må prøve drømme dagen slig
at jeg tør at møde den.

Jeg er alene i nat
kom drøm om sol og sommer ud for ruden.
Jeg er alene i nat
jeg savner ømt Constance her på puden.

Jeg er ræd at gå i tomme rum
ræd for det som en gang var
slukke lyset for en fortid som
er den fremtid vi har.

Jeg er fange her i dette hus
Constance, vær mit lys i kvæld
så det jeg ser i ruden er
kun en spejling af mig selv.

ref

Tag mig med til bøgeskoven,
lad mig se dig nakken danse,
tag mig med i lyst og smerte,
tag mig med i nat, Constance.

Frederik holder fortsat kontakt med søstrene Blicher. Nu da Marie er forlovet, har han kastet sine øjne på Lise, den yngste af søstrene. Han vurderer frem og tilbage, om han skal fri til hende, eller om han skal vente til økonomien bliver bedre.

Dagbogen 1804
"Allerede i foraaret interesserede L:B mig....naar jeg er hos hende, O! da hænger mit øie saa fast paa hende, da banker mit hjerte av frygt.....Da kunde jeg i følelse af den mest berusende fryd slutte hende i mine arme og sige af mit hjertes fylde: Jeg elsker dig, hulde pige! Vær min, og jeg er lykkelig! -
Jeg anser det derfor som min plikt ved allerførste leylighed at bede om hendes kjærlighed."

Han føler sig isoleret på Langeland, og tankerne går ofte til søstrene Blicher og de mange aftener med leg og latter. Da Marie gifter sig, skriver han en bryllupssang. Her fremstiller han sig som en forsmået elsker uden held i kærlighed.

BRYLLUPSSANG TIL BODIL MARIE BLICHER

Mig blev og i hjertet givet
kærlighedens dybe væld,
men mig undes ej i livet
kærlighedens søde held;
Sørgelig er harpens lyd,
kun i dag den tolker fryd.

Når nu dagene henglide
ved din elskers hede barm,
når du vandrer ved hans side,
båret af hans stærke arm,
røv' ham da et smil og send
det til din og sorgens ven.

Dagbogen 1805
" I gaar var alle provstens fire døttre her. I aftes legede vi blindebuk, som gav

pant. Herved gaves mange leyligheder til berørelse, ja endog kysse, men uvidnet samtale med L. var mig ey mulig. - Jeg frygter ellers, at om end det lykkes mig engang at faae hende til kone, ville vi ey vorde saa saare lykkelige med hindanden, thi hun synes at være noget hvas, og min tolmod er ikke stor.- Dog, Jeg bør og kan ikke træde tilbage, altsaa fremad!"

Frederik ønsker at rejse fra Langeland. Hans kærlighed til Constance er håbløs. Samtidig føler han sig forvirret. Han får små hentydninger om, at hun forstår hans tilstand, men det er alligevel håbløst.

"Haanden, som mig gav den vunde,
fingre havde fine, smaa,
guldhaar faldt om skuldre runde,
øinene var himmelblaa,
da for mig ved hvert et fjed
glædens soel gik op og ned!
Stemmen var, som fugle sjunge
tonen var som kiærlighed,
men om hjertet uden tunge
aldrig ret jeg fik besked...."

Constance er klar over, at Frederik vil rejse. Hun arrangerer, at den nye huslærer kommer på besøg, for at han kan gøre sig kendt med forholdene. Under middagen drikker den nye huslærer sig fuld, og Frederik bestemmer sig for at blive. Han vil ikke udsætte sin elev for en dranker.

"....Jeg var med fru Leth og min elev i Fyn i otte dage, og fandt derved mange lejligheder til at prise mig lykkelig paa min post."

Til min dagbog 5. december 1805.
Her sidder jeg i midnattens højtidelige stund. Jeg hører stormen hvine,
og det nære havs bølger buldre mod landet.
Hvilke forandringer, ydre og indre, er foregået med mig, siden mit komme her.
Kærlighed syntes mig en narrestreg, og jeg mente, ingen uden svaghovede
mennesker kunne have denne følelse i nogen grad.
Jeg kom her. Jeg læste i den yndige kvindes øje,
og hvad var alverdens bøger mod det.
Oh! End bløder mit hjerte, end rinder tåren på min blege kind, ved mindet
om den navnløse fryd. Hun blev mig mere og mere dyrbar,
mere og mere uundværlig til min lykke.

Oh, jeg dåre, som med et afmægtigt ord, en kraftløs vilje, mente at kunne dæmme for det hav, som af kærligheds dråber .....

Jeg så en kvinde - solens fader
omsvøbte hende med sin glans
i hende blomsters myriader
sig have flettet til en krans.

Af andakt luede mit hjerte
Af andaktsfulde kærlighed;
Ej mer på jorden jeg begærde
end evig tavs at knæle ned.

Ej må jeg knæle - spejlet brødes
og billedet kan ej genfødes.

" Oh Gud, hvad skulle jeg her?
Hvorfor skulle jeg lære at kende denne overjordiske tryllede kvinde?
Hvorfor var, hvorfor er jeg ikke, som jeg før troede, kold og ufølsom?
Hvorfor skød din hånd mig ud på det store hav, og bød mig tumle hen ad de brusende bølger, uden engang at have land i sigte.

Her sidder jeg i midnattens højtidelige stund. Jeg hører stormen hvine, og det nære havs bølger buldre mod landet.

Ej må jeg knæle - spejlet brødes
og billedet kan ej genfødes.

Frederik er vildt og dødeligt forelsket i Constance. Han bestemmer sig til at tage sit eget liv, når kærligheden til Constance aldrig kan blive gengældt.
Han skriver dagbog, men finder også det vanskeligt. Følelserne er så stærke, at de er svære at sætte ord på. Han giver Constance et nyt navn, Laura. På den måde kan han tale om sin elskede med Constance, uden at hun ved, hvem han taler om.

"Men ak Laura! også du
flygter grusomt, og mit øje
skal skue vinterens gru
ruge over mørke høje.
Når den sidste blomst henvisner,
blomstrer du, men ej for mig;

Tårer dør og blodet isner,
vildt mit øje søger dig,
dig hvis søde rosenduft,
dig hvis åndes sefyrluft,
gav mig svage liv i døden."

I dagbogen bekriver han sig selv som en dåre, som troede han kunne dæmme op for havet af kærligheds dråber....
Dagbogen stopper her. 'Kærligheds dråber' er de sidste to ord. Resten er revet ud af dagbogen, og vi kan kun ane, hvor stærke og farlige hans følelser nu er.
Danmark er i krig med England, og en dag kommer to løjtnanter på besøg på Egeløkke. Constance er glad for besøget. Hun varter mændene op efter alle kunstens regler, og Frederik aner en erotisk undertone i spillet mellem Constance og mændene.
Frederik tager en dramatisk beslutning. Han opsøger præsten og beder om at få lov til at tale i kirken. Han bruger to nætter på at skrive sin første prædiken og med løjtnaterne og Constance til stede i kirken, tager han et opgør med vellystigheden.

"Jeg føler det dobbelt plikt at tale her, hvor - jeg gruer ved at sige det - næsten alle ere vellystens slaver."

Det bliver en pinlig affære. Følelserne er løbet af med Frederik, og han aner ikke konsekvenserne af sit angreb. Nogle dage senere overfalder forvalteren på gården Frederik. Nu har Frederik fået nok og vil rejse. Constance er chokeret, men vil ikke gerne samtidig miste en dygtig huslærer, så hun tager Frederik i armen, og de går en tur. Under et stort bøgetræ stopper de og sætter sig på en bænk. Constance tager Frederik i hånden og ser ham dybt i øjnene.
- Jeg beder dig om at blive, siger hun, og fortsætter:
- Jeg trives så godt i dit selskab, og min søn kan ikke få en bedre lærer.
Frederik bestemmer sig for at blive.

Dagbogen 1806
" Elskedes jeg end av tryllerinden, laa jeg end ved hendes hede barm, indlulles kunde jeg da i vellystig slummer, drømme kunde jeg da de saligste drømme."

Frederik tager nu en alvorlig beslutning. Han vil hæve sig over kønsdriften. Med tankens kraft vil han kue vellysten. Dag og nat koncentrerer han sig om, ikke at tænke erotisk om Constance. Han tænker på, at han ikke må se hende for sig i den lyse sommerkjole. Han tænker på, at han ikke skal tænke på det mørkeblonde hår. Han minder sig selv om, at han ikke må tænke på, at have hende ved siden af sig i sengen.

Efter fem uger må han kapitulere og konstanterer resigneret i dagbogen:
"Aldrig har min lidenskab været heftigere, mere brænende og fortærende end siden det øjeblik, jeg troede mig hævet over den."

DERFOR ER HONNINGEN SØD

Jeg stod der så længe
og stirrede med lyst
så bierne hænge
ved blomsternes bryst.

Jeg så hvor de sugede
sig fast i et skød
i kampen for livet
mod forfald og død.

Ja derfor er honningen sød
min ven
og undere sker igen og igen.
Ja derfor er honningen sød
min ven
og undere sker igen og igen.

Om natten du sniger
til blomsterne hen
og kysser og favnes
og kysser igen.

Ja blomsten er åben
for dug er dit navn
som bien som dråben
du tår dem i favn.

ref

Så vågned jeg op
fra min drøm så lang
i græsset jeg døser
til fuglenes sang.

De herligste syner
i drømmenes glans
gav liv til naturen
og min vågnende sans.

"Byder ikke klogskab mig at udrydde lidenskaben, for at skaffe mig et roligt ophold? Vist nok, men hvad vilde det være for en rolighed, jeg da kom til at nyde? Mon ikke den samme, som skipperen nyder, når død vindstille gør ham uvirksom. Mon han ikke ønskede at ombytte den med stærkere luftning, om end da de vekslende vinde stundum truede hans skib med undergang?"

Frederik er blind af kærlighed, så blind at han ikke mærker tjenestepigens ustandselige vimsen omkring ham. Hun hedder Jomfru Bine Lassen, og er forelsket i den unge huslærer. Det er hende, der gør rent i Frederiks rum, og en morgen bliver hun fristet af notaterne, som ligger på natbordet.
Hun læser:

"**TIL LAURA MED EN ROSE**
Trygt i ly for kåde vinde
i mit grønne svøb jeg lå,
da jeg blomsternes veninde,
Laura, Deg i haven såe.
Til hver blomst du kærlig smiled,
som i pragt udfoldet sig,
forskende dit Øje hviled
på hver knop, endog på mig.

Dobbelt ked af trange fængsel
stræbte jeg at bryde frem,
og jeg stundede med længsel
til din barm, mit rette hjem.
Ak, men blomsternes veninde
Kom ej mere til os små;
Du var ført av kåde vinde
fra os over havets blå.

Stirrende mod havets flade,
klagende min stemme lød;
Hvi fik jeg de fagre blade?

Hvorfor er min duft så sød?
Hun, min dronning ser mig ikke,
sender mig ej hulde blikke,
og i følelsløse luft
Taber sig min søde duft."

Skuffet lægger Jomfru Bine Lassen arket fra sig. Huslæreren er forelsket, det er tydeligt, men hans elskede hedder Laura.
Constance kender efterhånden Frederiks følelser. På den ene side føler hun sig smigret, og giver lette håndtryk og sender varme blikke tilbage, men hun ved, hun må være forsigtig.
På den anden side mærker Frederik, at det uforløste forhold har sine gode sider. Det stimulerer hans kreativitet, og det åbner op for et følelsesregister han ikke anede ekstisterede.
Kærligheden bliver nu selve livskraften for Frederik, og den uforløste kærlighed til Constance afdækker livets dobbelte natur.

"Fru Constance Leth

Mænd dig omringed, og dog,
Palnatoke! du døde:
Daarlig du kvinden forjog,
dyrt saa maatte du bøde.

Liv er af dobbelt natur,
helt kun i mand og i kvinde:
Skiller dem grusomt en mur,
livet fra begge maa svinde."

I et brev til vennen Christian Molbech betror Frederik ham:

"At elske og at leve er eet. - Jeg voxte op, ukendt med naturen, uden kærlighed for noget levende eller dødt....kun de svundne tider elskede jeg.
Men - nu var tiden kommet. Jeg saa en kvinde, og jeg, kærlighedens koldeste, bittreste spottter, elskede i det første nu, saa dybt, så glødende, som det er dødelig muligt.
O, hvor jeg kæmpet med den frembrydende, voxende lideskab! Med hvilken magt har jeg nedtvunget min sjel i de mest anstrængende sysler, for at dæmpe stormen, der rasede i mit indre!
Dog alt var forgæves.....

Tilværelsen kan intet værd, ingen virkelighed faa i mit øje, uden at den maa træde frem i hende, som jeg evig tilbeder....

Constance har en veninde, Madam Gråe. Hun kan godt lide Frederik, men mener at han er alt for stiv og formel, når det drejer sig om følelser. Hun vil sætte huslæreren på en lille prøve og beder om at få et kærlighedsbrev.
Frederik tager imod udfordringen og imponerer Constance og Madam Gråe, da han et par dage senere læser brevet højt for dem. I døren ud til køkkenet står Jomfru Bine Lassen med tårer i øjnene.

"Tilbedte.

Min hånd skjælver af glæde, idet jeg griber pennen for at sende dem en svag genlyd af de himmelske toner, der fylde mit indre.
Gud! Hvad så mit øje? Et brev fra dem, og hvilket brev? Et sådant, som kunde kalde den døende tilbage fra gravens bred, og byde det halvstørknede blod strømme glødende gennem hans årer.
Om den rankeste midie skal min arm slynge sig, og mit hjærte hengynge mod den bølgende barm.....
Sammenflyde skulle vore væsener i et luende kys, og vore læber indprægе hindanden kærligheds lovsang og kærligheds Fader.
Jeg tør ikke udfylde tanken; thi - Ak! - om jeg skuffedes! Dog nej, det er, det må være sandhed, de sagde det jo selv. De elsker, de vil mig elske.

Deres varmeste tilbeder."

For at sikre sig mod Madam Gråes mand, skriver Fredrik nederst:

" Sig nu, jeg ikke kan skrive kærligheds brev! Men det har skam også kostet hovedbrud, og hvad mere er, to penne. Sig deres mand, at jeg håber, han forærer mig to splinter ny for min umage. Jeg er Deres ydmygeste Grundtvig"

Frederik skriver. Dag og nat skriver han næsten feberagtigt. Det er kun det at skrive, der kan få tankerne væk fra Constance.

"Jeg greb pennen,....fordi mit væsens herskerinde da var fjern. Fra nu av lever jeg i oldtiden, og virkeligheden vil ej mere kunne gøre mig til slave."

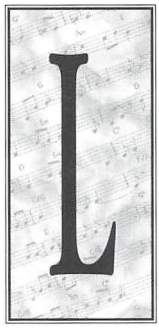

Lise

Frederik har stadig kontakt med søstrene Blicher, og i et sidste deperat forsøg på at fortrænge sine følelser overfor Constance, frier han til Lise, den yngste af søstrene. Hun svarer ja.
Danmark er stadig i krig med England, og der dukker soldater op på Egeløkke. En dag kommer den danske søhelt Willemose. Frederik bliver jaloux, men ganske langsomt opstår der en mærkeligt venskab mellem disse to så forskellige unge mænd. Det er Willemose som siger til Frederik, at han bør rejse. Kort tid efter dør Willlemose for en engelsk kugle, og Frederik tager det som et tegn på, at han bør forlade Langeland og rejse til København. Han elsker stadig Constance, men ved at det er en blindgyde. Constance er lettet, da Frederik rejser. Hun har forsøgt efter bedste evne ikke at reagere på huslærerens næsegruse beundring. Ja, hun har faktisk forsøgt at aflede hans opmærksomhed ved at introducere Jomfru Bine Lassen for Frederik. Men til ingen nytte.

På vej fra Langeland til København slår han vejen forbi Lise, hans forlovede. Lise er gifteklar, men Frederik beder hende vente. Først må han sikre økonomien, og dernæst kan de stifte familie.
Udenfor København, næsten der hvor zoologisk have ligger i dag, får Frederik et forfærdeligt syn at se. Kongens København har været udsat for verdens første terrorbombning. Englænderne har dag og nat bombet København fra sine krigskibe og byen ligger i ruiner. De gamle kirker står dog næsten intakte, selv om tårnene er faldet. Et stærkt billede på Guds kirke på jorden, tænker Frederik.

Det bliver dramatiske år for Frederik i København. Hans eksamensprædieken giver ballade og har den provokerende titel 'Hvi er Herrens Ord forsvundet af hans Hus?" Han vil reformere den danske kirke og med profetisk kraft spreder han sine argumenter. Men det bliver for meget, og han glider ind i en depressiv tilstand. Midt i dette kaos skriver han sin første salme 'Dejlig er den himmel blå'.

Hjemme på præstegården sidder Lise stadig og venter, og i 1818 lysner det. Frederik får 600 risgdaler i støtte fra kongen, og de kan gifte sig. Lise bliver advaret, men efter 15 års venten, skal der vel noget til at trække sig ud.
Frederik siger det sådanne:"Pige kan du bære glad, verdens spot og dårers hat, thi det er min fæstegave?"
Frederik og Lise får nogle gode år. Lise bliver gravid, og en glad Frederik skriver salmen "Et barn er født i Betlehem".
I 1826 er der ballade igen. Frederik bliver dømt for injurier. Alt hvad han skriver må afleveres til politiet - ikke trykkeriet. Han vil holde som præst og ofrer sig helt for skribentvirksomheden. Han tøver dog, da familien så vil få store økonomiske problemer. Det er Lise, som siger de forløsende ord:
- Jeg ser godt, hvad det er som piner dig, Grundtvig, og at du ængstes for kone og barn. Men glem os og gør roligt, det som vor Herre byder dig! Han vil nok vide, hvorledes han skal give os brødet.
Det bliver knappe år. Men Lise står bag, og takket være hende overlever familien med værdigheden i behold.
I 1829 bevilliger kongen 2000 rigsdaler, så Frederik kan rejse til England for at studere. Tre år i træk rejser han, og Lise er igen alene i København. Lise føler sig ensom og længes efter Frederik. Hun skriver: "...næsten de tre hele uger du var rejst, lå jeg alene med de tre kære børn i sommerkammeret, hvor der om aftenen, når de sov, omgav mig en tomhed, at jeg ej skulle ligge ind til dig".
Og Frederik svarer. Mest er han optaget af sin lille datter."Du kan ikke tro hvor jeg vemodigt længes efter hende og jer andre, især når mit dagsværk er til ende, og jeg sidder alene i London. Tak kære Lise for elleve års følgeskab og overværelse. Kys de kære små og Meta to gange..."

ER DETTE SIDSTE KVÆLDEN (Lises sang til Frederik)

Er dette sidste kvælden
jeg har dig hos mig her,
du har alt rejst med blikket
selv om kroppen din er nær.

I blikket bor en fugl
som har lettet fra sin rede
den jeg elsket har nu rejst
kun en fremmed er tilstede.

Kom Frederik, læg dig her hos mig
lad mørket viske bort

Lise Blicher, Frederiks første kone. »Søsterlig var min første viv«.

en morgen som er skjult i øst
en gårdsdag som er gjort.
Kom Frederik, læg dig her hos mig
for natten går så fort.

Er dette sidste kvælden
så tag med dit stolte blik
og dine digt jeg elsked over alt
og din uro jeg aldrig fik.

Jeg stænger døren bag dig
og slipper ingen ind
og spør' de hvem som boede her
er svaret høstens vind.

ref

Er dette sidste kvælden
eller blir det sådan som før
at afstand skaber nærhed
til du står her i vor dør.

Jeg trænger én som elsker mig
det er bare det jeg vil
som når han rejser bort herfra
har mig at rejse til.

Brevene mellem London og København bærer nu præg af længsel. Det er som om, at afstand skaber nærhed mellem ægtefolkene.
Men på den anden rejse sker der noget. Pludselig er tonen en lidt anden. Vi aner en snert af ironi, når Frederik skriver:

"....vær på det hjerteligste hilset for din ømme moder ombu som for din tro jomfruelige og ekteskapelige kjærlighet."

Frederik hylder altså Lise for jomfruelig ægteskabelig kærlighed. Kan dette tolkes som andet end ironi, og at han her kritiserer hende for at seksualiteten er borte fra ægteskabet.

lara

Noget er i gang og det bekræftes da Federik bliver inviteret til selskab hos juristen Mr. Heaton. Her træffer han en kvinde med kulsorte øjne, der hedder Clara Bolton, og som har en erotisk udstråling Frederik ikke har set magen til, siden han rejste fra Langeland og Constance de Leth.

"...siden jeg kom til skiels år og alder, og det er temmelig lenge siden, så er jeg ikke blevet så betaget, for ikke at sige mere, av nogen dame i verden."

Frederik er forelsket. Han er igen hovedkulds forelsket i en gift kvinde. I et brev til Lise skriver Frederik om selskabet hos Mr. Heaton:

"....en ung dame, Mrs Bolton, som etter bordet ga seg i snakk med meg, er den interessanteste engelske dame, jeg ennu har sett. ...hun håpet og ønsket at jeg ville gjøre henne et besøk, hvortil jeg fikk hennes adresse.....
Bli ikke sjalu på din gamle gråskjeggete mann, men gled deg heller over, at den engelske smakløshet dog måske en gang kan ha gode følger."

Frederik er nu 47 år gammel, og ægteskabet med Lise er kølnet. Han håber at gøre hende jalux, når han fortæller om Clara og hendes invitation. For virkelig at understrege alvoren, slutter han brevet til Lise sådan:

Jeg må dog anmerke, at jeg fortalte Mrs. Bolton i aftes, at jeg var lykkelig nok til at have både kone og børn."

SMÅ FRUERNE
Det var i min middelalder
hjertet krymber sig i barm
øjet brast i gråt for Balder,

tungen tav af sorg og harm,
langt fra Sjællands bøgelund
vakled fod på fremmed grund.

Der mig traf et kulsort øje
gennembored mig mit bryst
som et lynglimt fra det høje
gennemknittret mig med lyst
tænte brat, trods sorg og harm
lys i blik og ild i barm.

Claras ånde åbned munden
klippen revned, strømmen randt
som en drøm i morgenstunden
svæved hun forbi og svandt
men hver gang jeg harpen slår
svævende hun for mig står.

Om hun end er oven mulde
om hun mindes end mit navn
og de timer frydefulde
som forsødede bittre savn
spørger jeg endnu hvert år
vestenvinden og fugl i vår.

Clara Bolton er en kendt person i den engelske societyklasse. Hun ses ofte i selskabelig sammenhænge, og rygtet fortæller, at hun har en elsker, den kommende statsminister Benjamin Disreali. Clara og Frederik bliver stående længe og taler sammen. De taler om græsk mytologi, og Frederik finder en jævnbyrdig partner i Clara. Aftenens vært, Mr. Heaton, er glad for at Frederik og Clara befinder sig i godt selskab med hinanden. De regnes begge for outsidere. Hun for sit udsvævende liv og han som udlænding, med lidt sære litterære interesser.
Mr. Heaton lurer på, hvad det er Frederik og Clara taler så intenst og længe om, og Clara svarer:
- Hr. Grundtvig og jeg kan tale sammen om alting.
Mødet med Clara får på ny kærligheds dråberne til at flyde hos Frederik. Han har ikke følt sig så stærkt tiltrukket af en kvinde, siden han for mange år siden var huslærer på Langeland, og tænkte nat og dag på Constance de Leth. Clara har inviteret på eftermiddagste, men han er i tvivl, om han skal tage imod invitationen.
Vi ved ikke om Frederik tog til te. Brevene fortæller ingenting. Men i digtene om

Clara er der en stærk erotisk undertone, som gør Ebbe Kløvedal Reichs version troværdig:

" Lise var ikke alt for meget for at blive set nøgen. Men netop derfor havde Fredrik indprentet sig hver del af hendes fine slanke, seje skøndhed. Clara var rundere, ikke så fin i huden. Men hun gnistrede, hvor han rørte ved hende. Nu tænkte han på Laura på bænken og følte sig gammel og erfaren.
Et øjeblik mente han, at denne følelse ville være stærk nok til at holde ham fra at begå synd. Men så lod Clara blusen falde med en varm latter, som han aldrig havde hørt sammen med et nøgent kvindebryst lige inden under en enkel bluse. Hans synsevne og følelsesevne var med et blevet mangedoblet. Hun havde farver som en pragtfuld og farlig elverdronning.
Han ville gerne have set mere på hende, men hun havde bøjet sig for langt frem mod ham og var i gang med at binde hans halsklud op. Han stirrede frem for sig over hendes nøgne skulder et øjeblik. Så råbte han:"Dette er utroligt!"
Hun så spørgende op på ham. Han ville sige noget mere, men tog sig i det og greb hende i et voldsomt favnetag. Hun lo og gjorde sig fri og løb ind i sengen. Frederik fyldtes af en vitalitet, der var ved at sprænge ham." I Helligåndens navn lad kødet tale!" mumlede han og rejste sig brat og løb efter hende. Nogle timer senere sad han igen på sit logi og følte sig så let i kroppen, at han ikke kunne tage sine moralske skrupler rigtigt alvorligt."

CLARA

Jeg så på Clara, hun så på mig
som om hinanden vi satte stævne
og hver af os gik den halve vej
så brat hverandre vi gav i jævne.
De findes til lykke, som yndes.

Jeg sad hos Clara så sjæleglad
mundharpen toned foruden strenge
om såre meget, jeg ved ej hvad
og ingen af os det ved, hvor længe.
De findes til lykke, som yndes

Da kom den herre, som os indbød
og spurgte artig, med vid i panden
om vi, så fremmed end stemmen lød,
dog nogenlunde forstod hinanden.
De findes til lykke, som yndes.

Da svared Clara, som engle mild
slog øjet op og udbrød med gammen:
"Den ting er ikke i verden til,
hvorom vi to jo kan tale sammen!"
De findes til lykke, som yndes.

Det var om hjerter et sanddru ord
for alt i verden de utryk finde
i ordet lever og stadig bor
med Claras stemme end Claras minde
De findes til lykke, som yndes.

Med skolemestre man også vel
om alt kan tale, når man vil kives
men vennesjæle kun har det held
om alt kan tale og sødt oplives.
De findes til lykke, som yndes.

Senere i livet tænker Frederik ofte på Clara. Han ved ingenting om hende, og tør heller ikke spørge sine venner i London. Clara lever et riskabelt liv. Hun er gift, men ægteparret har aftalt at tillade utroskab til begge sider, bare de er ærlige og fortæller det til hinanden. Det går godt i nogle år, men da Clara passerer de 30 år, føler hun sig udlevet og tom.
Det som før var spændende, er nu en ond cirkel af stadig nye mænd. Hun elskede Benjamin Disreali, men han vragede hende, da politikerkarrieren tog fart. Hun elsker sin mand, men han foretrækker nu yngre kvinder, særligt den unge prinsesse Victoria.
Hun vil nu tage fat om sit liv, og starte på en frisk ved at rejse til Frankrig. Hun besøger Paris, men går snart i de samme fæller, som hun gjorde i London. Dybt deprimeret rejser hun til Le Havre. Den 29. Juni 1839 bliver hun fundet død på et hotelværelse i den franske havneby.
Men det ved Frederik ingenting om.

aroline Amalie

Lise er glad for at have Frederik tilbage i København, men der er nu opstået en afstand mellem ægtefolkene. Frederik finder kun lidt glæde i samværet med Lise, og ses nu mere og mere på slottet, hvor han plejer omgang med dronningen, Caroline Amalie.

Her kan han komme og gå, som han vil, og dronningen er glad for selskabet. Lise mærker, hvad det er der sker, og spørger sarkastisk, hvad han har gang i. Men Frederik ved godt, at selv tanken om et forhold til dronningen er umulig. Han er forelsket, men vælger at skjule følelserne bag en intellektuel maske. Han foreslår at holde en foredragsserie for dronningen og hendes veninder. Dronningen falder for ideen, og sender invitationer ud. Frederik imponerer med at tale i timevis uden at konferere med sine notater. Damerne er meget begejstrede, og beder Frederik om at fortsættet fordragsserien til efteråret.

Luise

Det er sommer og Frederiks gamle ven, præsten Gunni Busck, inviterer familie og venner til Stiftsbjærgby. Lise vil ikke rejse, så det ender med at Frederik tager afsted alene. Her træffer han den unge og skønne Luise Hennings, og bliver på ny hemningsløst forelsket. Luise Hennings er af tysk slægt, noget som allerede i starten burde have gjort Frederik mistænksom. Men de smukke øjne og hendes ungdommelige charme smeltede Frederik fuldstændig.

"Det var nys i oldings-tiden,
hjertet var nu hardtad koldt,
da igien en frue liden
pilen skiød, hvis hagen holdt,
øiets farve ej jeg saae,
følde kun dets lyn nedslaae!

Saadan haand jeg aldrig mødte,
saadant blik mig aldrig slog,
før saa blidt ei hjertet blødte,
haand og mund hindanden tog,
tvilligbaaret, vist jeg veed,
var vort kys, vor kiærlighed!

Du mig har i armen gynget,
saa et barn jeg blev paany,
du en olding har forynget,
løfted ham igien til sky,
mine vinger askegraa
under slør du farved blaa!

Hvergang jeg med ungdomsvarme
synger trods min isse graa,
smiler du i mine arme,
trykker dine hænder smaa,
flammer op dit øies ild,
lynildklar og solemild!"

Det mærkelige par går lange ture sammen. De fjoller og ler, mens andre ser og hører på. Ganske åbenlyst kysser de hinanden og opfører sig på alle måder som et nyforelsket kærestepar. Og Frederik skriver digte. Små digte som han giver til sin elskede.

"Til Luises Rose

Rose! Dine faure blade
falme kan hvert øieblik,
men din duft en engle-bade
i et døgn dog ei forgik;
Mens den varer, lad mig trykke
ømt dig til mit varme bryst,
mindes haanden, som, til lykke,
trykked haanden min med lyst!

Hendes haand, som dig har plukket,
viet ind til minde-tegn,
den om mig sig tæt har lukket,
gav min rosen-dal sit hegn,
saa, hvergang paa den jeg tænker,
synger hjertet i mit bryst,
og usynlig haanden skicænker
mig igien den søde lyst!!

Fem dage er de sammen, men det er nok til at rygtet når København og dronningen. Frederik ønsker ikke at såre sin venninde Caroline Amalie, så han skriver et langt brev til hende.

"Jeg fandt den unge stidbare frue ikke blot så dejlig og ungdommelig, men så åben og uskyldig, at jeg tog hende for en pige på 15 år; og jeg mærkede straks, at vi vidunderlig tækkedes og forstod hinanden."

Fem dage er alt, så rejser Frederik og Luise hver til sit.

FRA SMÅ FRUERNE (Om Luise)
Dage fem vi så hverandre
dage fem i rosenrødt,
snese år kan ej forandre;
Tvillingbåret, tvillingfødt,
mødtes vi om tusind år,
kystes vi dog som i går.

Aldrig mer', du skønne Dise,
ser vel her jeg åsynd dit.
Dog, det glemmes ej, Luise!
Før du glemmer ansigt mit.
Og det sker, om ret jeg ved
ikke i al evighed.

Problemer tårner sig op for Frederik. Han er følelsesmæssig ustabil og finder ingen glæde i ægteskabet med Lise. Langsomt glider han ind i en depressiv tilstand, og der går flere måneder inden han bliver rask igen. Frederik føler sig ensom og skriver:

"Når jeg sidder nat og dag
som en enlig spurv på tag,
finder verden tom og øde
som i graven hos de døde."

Marie

En aften i 1845 stopper en vogn udenfor Grundtvigs hus. En tjener hopper ned fra vognen og banker på døren. Han beder om, at Grundtvig tager imod fru Toft, som gerne vil veksle nogle tanker med Frederik. Frederik har hørt om fru Toft, og ved at hun leder en frimenighed på landet. Aftenen ender i kævleri og Marie Toft viger ikke en tomme, hun føler sig trådt på. Aldrig er hun blevet behandlet så arrogant af nogen mand. Alligevel fortsætter hun med besøgene, og hver søndag opsøger hun den lille kirke i Vartov, hvor Grundtvig er præst.
Frederik sætter efterhånden ret så stor pris på Marie. Han opfatter hende som en ven, en han kan diskutere og afprøve sine synspunkter på.
" Hans drømme kom i skare
igen med åsyn klart
og atter i sit bryst
han følte livets lyst."
Marie og Frederik trives i hinandens selskab, og de kan sidde og tale i timevis i hans arbejdsværelse. Lise er stærkt utilfreds med situationen. En fremmed kvinde har invaderet deres hjem, og de to kvinder begrænser deres indbyrdes kommunikation til små nik.
Om efteråret bliver Lise alvorligt syg, og Marie holder op med at besøge Frederik. Hun har fået visse hentydninger fra Lises venninder om, at hun bør holde sig borte.
Det finder Frederik sig ikke i, så han begynder i stedet at opsøge Marie. Irriteret tager en af Lises veninder bladet fra munden:
- Gå ikke, De gør synd mod deres hustru.
Irriteret svarer Frederik:
- Ja, men jeg drages mere af den levende end af den døende.
Lise er ked af livet. Hendes kærlighed til Frederik har været død længe. Hun har dog Meta, sin kære datter, men mest savner hun sønnerne, som har meldt sig til krigstjeneste. Danmark er i krig, og Lise er frygtelig nervøs for hvad der kan ske.

Hun skriver til sønnerne:
"Alt dette engster mig, I kjender nok Moder igen, men jeg har også genomgået endel storme i mine dage, nu kan jeg merke, jeg er gammel, modet er borte, så er meget, ja næsten alt tabt, til at gå livet igennem."

I 1851 dør Lise.
Samme år rejser Frederik til Norge. På kajen i Kristiania (Oslo) bliver han modtaget af den unge Bjørnson. Frederik stiger i land med en tåbelig matroshue på hovedet, og noget af det første han beder om er papir og blyant. Han skal skrive et brev til sin elskede Marie. Frederik bliver modtaget som en helt i Norge. Overalt møder der store folkemængder op for at høre og se den kendte salmedigter, politiker og agitatoren Grundtvig. Han går fra selskab til selskab, og som mange danskere ved, tager han for sig af drikkevarerne. Da værten i et selskab minder Frederik om, at det er portvin han drikker og ikke rødvin som resten af selskabet, svarer Frederik:
- Jeg ved det er portvin, men jeg bryder mig ikke om at blande.
Stortinget afbryder dagens møde for at høre Grundtvig tale i den nuværende domkirke, for bagefter at tage med tilbage til Stortinget. Her bliver han anvist en plads, og er vidne til at Stortinget ophæver den lov, der havde nægtet jøder indrejse i Norge.
Da han kommer hjem fra Norge er alt ordnet til bryllup. Vennerne er i chok! De finder det respektløst at gifte sig før liget af Lise endnu er koldt. Desuden var Frederik så gammel, at han fint kunne klare sig som enkemand de få år han har igen. Men Frederik overhører kritikken. Det er hans egen sag. Hans og Maries. Hun har længe sagt nej til frierriet, Hun fornemmer skandalen da hendes 10 år gamle datter protesterer kraftigt imod giftemålet. Men Frederik står fast og truer med at bryde al kontakt med Marie, hvis hun ikke siger ja.
Marie inviterer Frederik til Rønnebæksholm, en herregård hun ejer på landet, for at diskutere sagen i fred og ro. Der går en stund før Frederik svarer:
- Skal jeg komme til Rønnebæksholm denne sommer, kan det kun være som deres forlovede.
Dermed er sagen klar. Marie giver sit ja. Hun orker ikke at tænke på, at skulle miste sin gode ven. Folk kan bare snakke. Hun elsker Frederik, og det er nok for hende. Så må kærligheden udviske aldersforskellen på 30 år og modstanden fra familie og venner.
Frederik ved instinktivt, at dette er den helt store kærlighed. Før han får sit ja, er han til tider desperat, og frygter at depressionen skal sætte ind med sin lammende virkning på hans energi. Men han klarer sig gennem stormen, og da han får sit ja, elsker han allerede Marie langt højere end han nogen sinde har elsket Lise. Det er som om, at Constance og Clara slipper deres tag i ham. De bliver uvæsentlige. Kun erotiske sværmerier, som nok har været vigtige, men som nu er biroller i hans liv.

Modstanden fra familie og venner preller af på Frederik. Dette er kærlighed. Er folk blinde?
Han elsker Marie. Det er hans eneste grund til at gifte sig. Folk kan spekulere i om han har giftet sig for pengenes skyld. Fru Marie ejer to store herregårde, Rønnebæksholm og Gammel Køgegaard. Men Frederik bryder sig ikke om pengene. I hans liv har han ofte valgt en vej, som satte familieøkonomien på en hård prøve.
Så kommer dagen for brylluppet, og der er stor spænding om hvem af gæster der kom. Frederik og Marie venter ved alteret. Tre stole står tomme. Ingen af Frederiks tre børn er kommet.
Datteren til Pastor Busck skriver;
(Fredrik) "...var taus og trykket og vandret frem og tilbake på gulvet. Plutselig kom det et lysskjær over hans trekk: det hørtes - først i våpenhuset, så opp ad kirkegulvet, klirren av sabler mod gulvets stener. Det var hans to sønner, som alikevel kom."
Op ad kirkegulvet kommer sønnerne med Meta mellem sig. De smiler til faderen, og Frederik føler en utrolig lettelse.
Dagen efter vielsen modtager Frederik et varmt brev fra Caroline Amalie, og senere hører han, at hun offentligt har sagt:
- Frederik og Marie er et stolt par.
Det glæder Frederik, og han får igen bekræftet hvilken storsindet kvinde Caroline Amalie er.
Ægteskabet med Marie er meget lykkeligt. De er helt opslugt af hinanden og øjeblikket. Deres gæster i huset føler sig overset.
Bedst trives de på Rønnebæksholm. Her går de lange turer sammen, og hurtigt ebber sladderen om dem ud. Nogle af Frederiks gamle venner er faldet fra. Det var specielt konerne som finder det unaturligt, nu da Lise er borte. Men der er kommet nye venner til, og til tider var der mange besøgende hos familien Grundtvig. Fra Norge er Bjørnson en hyppig gæst.
Det ser heller ikke ud til, at Frederiks høje alder og 30 års aldersforskel skaber problemer.
Den 70-årige Grundtvig bliver snart far til sit fjerde barn.

HVAD ER DET MIN MARIE
"Hvad er det, min Marie!
som gør det, at vi to,
vi tale eller tie,
på færde og i ro,
os føle viet sammen
som kirken og dens ammen,
som præst og menighed.

Det er at vi vil være
hinanden som vi er,
det er, at vi kan bære
hinanden som vi er,
det er, at vore munde,
vi våge eller blunde
dog mødes i et kys!

Kun på en egen måde
vi er i grunden et,
vort liv var os en gåde,
til vi opdaged det.
Men nu har vi opdaget
i hjerte-favntaget
vårt liv er fælles lyst!

Nu er det kun en gåde
for os at tænke på,
hvordan vi af Guds nåde
kan evig leve så.
Thi uden ny og næde
kun varer liv og glæde,
al synd og død til trods!

Derfor vi os forbinder
i tro og kærlighed,
med døden overvinder,
som daled til os ned.
Som til Guds Faders ære
vil støvet klart hjembære
i Åndens favnetag."

Marie Toft, Frederiks anden kone.
»Moderlig var min anden viv«.

" Hvor eiendommelig og dog hvor dybt og levende fru Marie udtryde sig i hjertets anliggender, lader sig vel bedst betegne ved hendes liv-udtryk, naar vi, som mand og kone, sad sammen, hvad vi gjorde langt mere end ægtefolk pleier.... da heldede hun sig titt op til mig med de ord:"Jeg vil gjerne være hos dig".
.....det faldt mig forunderligt, hvordan en kvinde, ellers så riig paa faure ord, kunde have et saa fattigt liv-udtryk for sin kiærlighed.
....da slog det mig, at fru Maries kiærlihedsudtryk kun syndes mig fattigt fordi det endnu var mig for dybt."

HER ER JEG DU KÆRE

Her er jeg, du kære!
her midt i din favn,
kan fra dig kun være
med længsel og savn;
Thi kvinden og manden
er skabt for hinanden
til tveløbet liv ud i et.

Som ordet sin tone
som skjalden sin sang
skal manden sin kone
omfavne i vang,
som sangen og tonen
igen skal og konen
i vangen omfavne sin mand.

Tag hel mig og holden
som for dig jeg står
som skjalden som knolden
med askegråt hår,
som præsten, så branden
og folketings-manden!
Jeg tager dig hel som du er.

Som blomsten på tuen
som tonen i skov
som herregårdsfruen
med ret og med lov,
som disen med runer
som fruen med luner,
Jeg tager dig helt som du er!

Det er vor aftale
med kys og med ja,
i bjerge og dale
vi går ej derfra,
thi så skal man dele
at hver får det hele,
når to man vil have til et.

I 1853 fylder Frederik 70 år. Der bliver holdt en stor fest for ham på Gammel Køgegaard. Store skarer af mennesker strømmer til, og han får gaver af gamle venner, såvel som af gamle fjender.
Den gave han sætter mest pris på, er 7000 rigsdaler som er samlet ind i Norge og Danmark. De skal bruges til at bygge en ny folkehøjskole på en af Maries ejendomme, og det er meningen, at Kristian Kold skal være forstander.
Livet er godt ved Frederik. Kærlighedens dråber flyder ganske vist ikke så intenst som i ungdommen, men de er der hele tiden. Han elsker virkelig Marie. Nogle måneder senere får hun en søn og hun instisterer på, at han skal hedde Frederik. Så kommer chokket. Marie har en knude i højre bryst, og kan ikke amme lille Frederik. Knuden vokser sig større og større hver uge, og det står hurtigt klart, at Marie skal dø. Det afviser Frederik, men en aften takker Marie for alt det, de har haft sammen, og ikke længe efter sover hun stille ind.
Frederik er knust af sorg, men han fortrænger døden efter bedste evne:

Hun er ei død, hun sover kun,
hun end har smilet om sin mund,
og hun har varme kinder!
Saa sagde jeg den aftenstund,
da hun sov hen, som i et blund,
den sødeste blandt kvinder!

Frederik holder igen, han nægter at vise følelser. Selv til begravelsen holder han masken. Men i ugerne derefter indser han realiteterne. Marie, hans elskede er død, og igen sidder Frederik, nu en gammel mand, med en nyfødt dreng at skulle tage vare på.
Frederik ser Marie i sønnen, og han takker Gud for dette bevis på sin og Maries kærlighed.

Til vor søn jeg frit tør sige:
Du var hende, hun er dig,
aldrig hun vil fra os vige,
følges, hvor jeg gaaer, med mig,
saa alt hvad mit hjerte savner
trøstet jeg i dig omfavner!

Caroline Amalie skriver et brev for at trøste sin ven:
"Saa er det sket, som vi saa længe frygtede, saa længe haabede ikke vilde ske! Den elskede og elskende har forladt dem. Jeg trykker deres haand med det inderligste venskab og sørger dybt med dem."

Frederik takker for de varme ord og fortæller dronningen, at Maries søster en gang har sagt, at denne lykke umuligt kunne vare ved, for de har ligesom stjålet sig vej ind i paradis.
Frederik lukker sig inde, og falder tilbage i gamle mønstre. Han sidder oppe om natten, og er dybt begravet i bøgerne. Det bliver til alt for lidt søvn og lidt mad. Når han får besøg, er han kort for hovedet og virker uinteresseret i omgivelserne.

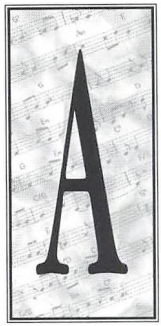

Asta

En fjern slægtning til Marie, Asta Reedtz har det på samme måde, som Frederik. Hun er lige blevet enke i en ung alder. Nogle måneder efter begravelsen opsøger hun Frederik for at få trøst, og for at give trøst. Asta har altid haft en voldsom respekt for Marie, og hun var overbevist om, at Frederik har et livskald, som han må fortsætte med. Derfor bliver hun dybt deprimeret ved at se den før så vitale Frederik nu forfalde til en resigneret olding. Hun tilbyder derfor selv, til at tage sig af lille Frederik, og gøre sit for, at Grundtvig skal kunne fungere i en naturlig familiesituation.
På ny bliver Frederik ramt af kærlighedens dråber. Nu bringer de lys og børnelatter ind i det dystre hus. Han frier til Asta og får sit ja. En ny skandale er en realitet. Venner og familie er i chok. Men Frederik er ligeglad. Sådanne uvejr må han overvinde. Han har jo hele livet sagt, at det at leve og det at elske er ét.
Biskop Martensen kommer med følgende spydighed:

"Vi indrømme, at det er lidet opbyggeligt at se præster som højt bedagede oldinger indgaa det andet eller tredje ægteskab"

Grundtvig er folkehøjskolens åndelige far, og allerede i 1844 har Kristian Kold startet den første skole i Rødding.
Grundtvig mener at niveauet er for lavt på denne skole, og han vil derfor rejse en skole, som er mere i tråd med det han selv står for. Skolen bliver bygget og får navnet Marielyst.
Under åbningen sidder Asta og Frederik på første række, og lige bag sig sidder Meta med lille Frederik på skødet.
Tidligere på sommeren har Frederik skrevet en sang til åbningen af en skole i Præstø. Nu har han arbejdet videre med teksten, og håber at det kan blive skolesangen for alle folkehøjskolerne.
Da 'Hva solskin er for det sorte muld', bliver sunget på Marielyst, sniger Asta sin

hånd over i Frederiks og sådan sidder de hånd i hånd, og viser hele verden, at sladderen er uden virkning på deres kærlighed til hinanden.

Oprind da over Marielyst,
oplysnings-sol med din morgenrøde!
Syng, ungdomsfugl, af dit fulde bryst!
Thi mordersmaalet har toner søde;
Trods mørkets harme
i straale arme
af lys og varme
er dansken sød!

Frederik besøger ofte Marielyst, gerne sammen med sin gamle veninde Caroline Amalie. Eleverne sidder rundt om et stort bord, og Frederik taler uden manus:

"Dannet er den, der kan tænke, hvad han føler, sige, hvad han tænker, og ved, hvad hans mund siger."

ER LYSET FOR DE LÆRDE BLOT

Er lyset for de lærde blot
til ret og galt at stave?
nej, himlen under flere godt,
og lys er himlens gave,
og solen står med bonden op,
slet ikke med de lærde,
oplyser bedst fra tå til top,
den som er mest på færde.

Er lyset i planeter kun,
som ej kan se og mæle?
Er ikke ordet i vor mund
et lys for alle sjæle?
Det giver os for ånder syn
som solens skind for kroppe,
det slår i sjælen ned som lyn
fra skyerne der oppe.

Nej, aldrig spørges det fra nord,
vi lyset vil fordunkle.
Som nordlys i fribårne ord

Asta, Frederiks tredje kone.
»Datterlig var min tredje viv«.

det sås på himlen funkle,
og ses det skal ved nordens pol,
ej blot i kroppens rige
midtsommerens den stolte sol
vil ej for midtnat vige.

Oplysning være skal vor lyst
er det så kun om sivet,
men først og sidst med folkerøst,
oplysningen om livet:
den springer ud af folkedåd
og vokser, som den vugges,
den stråler i vort folkeråd,
til aftenstjernen slukkes.

Asta bringer latter og glæde ind i familien. Hun har selv fire børn, og sammen med lille Frederik bliver det en stor og livlig børneflok. Hun åbner hjemmet for alle, som vil tale med Frederik, og mange kommer. Frederik har beholdt præstestillingen i den lille Vartov Kirke. Han har ikke ønsket noget større, da han gerne vil have tid til alt det andet han sysler med. Jobbet som folketingsmedlem tager tid, men vigtigst er det at skrive. Undertiden skriver han feberagtigt. Det fortælles, at når han sidder oppe om natten, har han begge fødder i en spand med vand, for at kunne holde sig vågen.
Asta er 45 år yngre end Frederik, og folk accepterer lidt efter lidt ægteskabet. Det har sine fornuftige sider. Nu får Frederik en kvinde i huset, som kan tage sig af lille Frederik og holde styr på husholdningen. Mere kan det vel ikke blive til, oldingen og den unge frue kan umuligt have et normalt samliv, med alt hvad det indebærer, siger folk.
Næsten firs år gammel viser Frederik, at folk tager fejl. Han bliver far til sit femte barn. Hun får navnet Asta Marie Elisabeth, efter Frederiks tre koner.
Frederik har elsket sine kvinder. Marie mest, men han har elsket sine kvinder. Det er hans stærke forhold til kvinder og kærlighed som gør, at han opdager den frugtbare dobbelthed i tilværelsen. "At leve og at elske er et". Han knytter altså selve livet sammen med kærligheden. Uden kærlighed intet liv. Om sine tre ægteskaber siger han, at det første var idyl, det andet romatisk og det tredje et eventyr.

MINE TRE FRUER

Underligt er vort gæve land
alfer omsvæve dets skove
og under fuglesang ved strand

havfruer danse på vove;
Særsynet kommer som en tyv,
Sov! fra dit skjul og havets dyb!

Kvindeligt er vort modersmål
skjoldmø kun der under våben
kraften er kys og dyden tål
vid titter ind under kåben.
Som i et moderskød også
myldrer det tit af skjalde små.

Lykkelig er den lille skjald
grålig med lærkens tunge
thi for hans vugge, tre i tal
alfernes norner de sjunge.
Hvad dig end brister op og ned
vis er dig kvindens kærlighed.

Søsterlig var min første viv
duftende sødt som violen
sjælden et mere idyllisk liv
leves der nu under solen.
End under små, men smukke kår
vores fra jul til efterår.

Moderlig var min anden viv
funklende som ædelstenen
det var et bold romantisk liv
Artemis spandt på guldtenen.
I hendes skød et barn pâny
sang jeg og gråt i højen sky.

Datterlig var min tredje viv
svævende for mig som feen
det er et eventyrligt liv
roser udspringe på sneen,
ungdom og ælde lege skjul
lege om kys og kage jul.

I 1864 erklærer Bjørnson sig som grundtvigianer, og besøger ofte Frederik i København. Det år får Frederik et psykisk sammenbrud, der er værre end nogle af de tidligere.
Thomas Skat Rørdam, Frederiks svoger, var tilstede i kirken i Vartov den palmesøndag, og skriver:

"Jeg kom i kirke uden at ane, at noget usædvanligt var paa færde. Der var noget underligt uroligt og heftigt ved Grundtvigs hele færd, som jeg aldrig havde set før. Det var ikke Guds aand, men vanvid, der drev Grundtvig. Han selv var engelen Gabriel, og den hellige aand skulde meddeles med kys, saa at de kvinder, som blev kyssede af ham, skulde undfanges ved aanden....
(Når han) docerede om beskaffenheden af forholde mellem mand og kvinde, stod unge og gamle kvinder skarevis omkring ham med udfolede hænder og udbrød mer eller mindre højrøstet i begejstrede udbrud over, hvor dejlig han talte..."

Efter 14 dage indser Asta endelig, at Frederik er psykisk syg, og de rejser til Frederiksdal, hvor han bliver taget under behandling af sindsygelæge Sparrevohns.

Den 1. September 1872 holder han sin sidste prædiken i Vartov. Hjemme er mange samlet til middag, og der bliver diskuteret politik ret så højlydt. Gæsterne planlægger Frederiks 90 års dag, som skal fejres i stor stil den 8. september.
Dagen efter tager Frederik det roligt. Efter middag går han ind i sit arbejdsværelse for at hvile sig. Han sætter sig i den dybe lænestol, og beder Asta om at tænde piben. Han tager nogle lette sug, lukker øjnene og sover stille ind.
Begravelsen samler store folkemængder. Hans kiste bliver kørt ud til Gammel Køgegård, og han bliver lagt ned ved siden af Marie.
Fra Norge taler Bjørnson:

"...mens der ved andre grave lyses fred, bør der lyses kamp over denne!"

oder

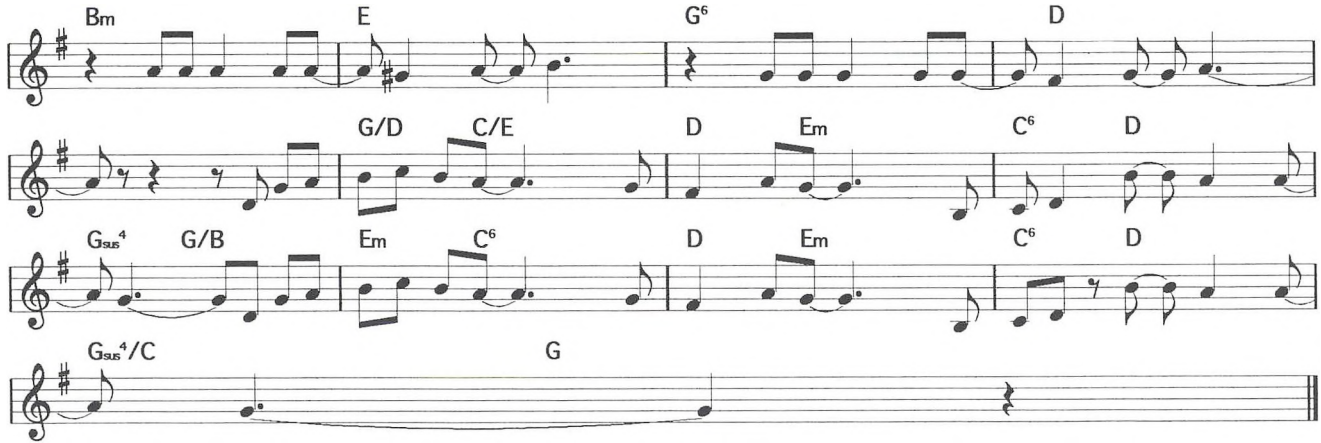

Ligger her i nattens ensomhet
redd for mørket i mitt sinn,
for i mørket er vi kun oss selv
og der slipper ingen inn.

Stormen sveiper over Langeland
mine nerver er i spenn,
jeg må prøve drømme dagen slik
at jeg tørr å møte den.

Jeg er alene i natt
kom drøm om sol og sommer utfor ruta.
Jeg er alene i natt
å savner sårt Constance her på puta.

Jeg er redd for å gå tomme rom
redd for det som en gang var
slukke lyset for en fortid som
er den framtida vi har.

Jeg er fange her i dette hus
Constance, vær mitt lys i kveld
sånn at det jeg ser i ruta er
kun en speiling av meg selv.

ref

Ta meg med til bøkeskogen,
la meg se deg naken danse,
ta meg med i lyst og smerte,
ta meg med i natt, Constance.

Natt over Langeland

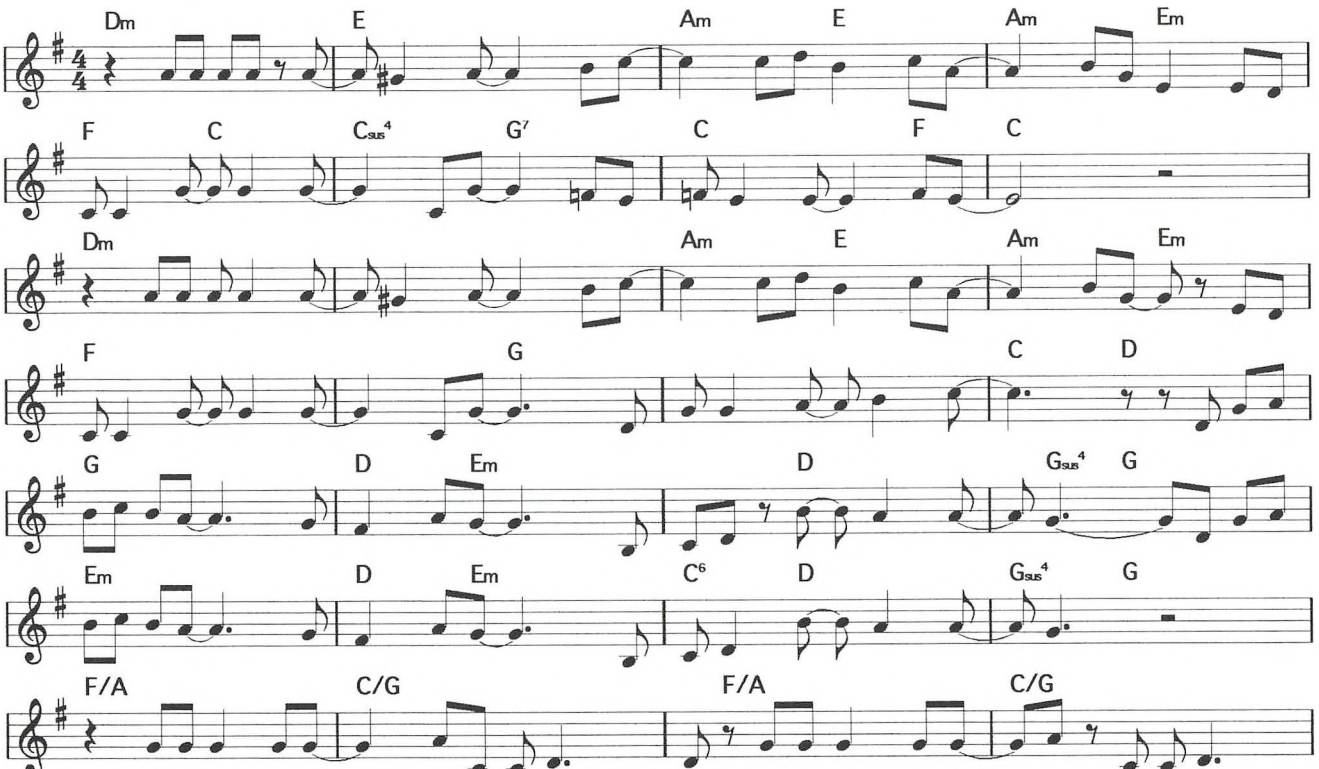

Clara

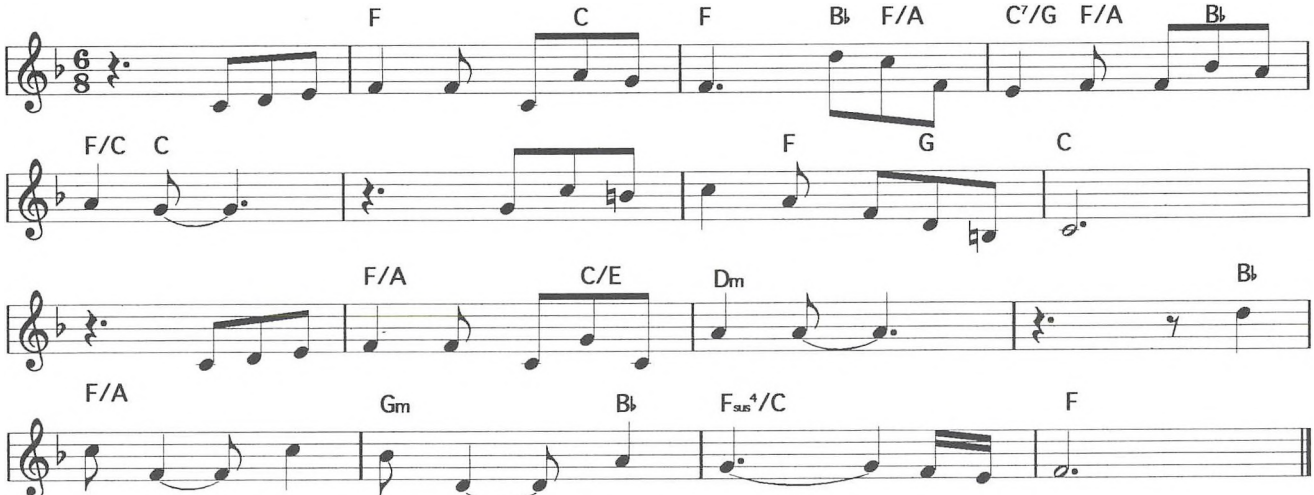

Jeg så på Clara, hun så på meg
som om hverandre vi satte stevne
og hver av oss gikk den halve vei
så brat hverandre vi satt i jævne.
De finnes til lykke, som yndes.

Jeg satt hos Clara så sjeleglad
munnharpen toned foruten strenge
om såre meget, jeg vet ei hvad
og ingen av oss det vet, hvor lenge.
De finnes til lykke, som yndes

Da kom den herre, som oss innbød
og spurte artig, med vidd i pannen
om vi, så fremmed enn stemme lød,
dog någenlunde forstod hinanden.
De finnes til lykke, som yndes.

Da svarte Clara, som engle mild
slo øyet opp og utbrøt med gammen:
"Den ting er ikke i verden til,
hvorom vi to jo kan tale sammen!"
De finnes til lykke, som yndes.

Det var om hjerter et sanndru ord
for alt i verden de utrykk finne
i ordet lever og stadig bor
med Claras stemme enn Claras minne
De finnes til lykke, som yndes.

Med skolemestre man også vel
om alt kan tale, når man vil kives
men vennesjeler kun har det hell
om alt kan tale og sødt opplives.
De finnes til lykke, som yndes.

Bryllupssang til Marie Blicher

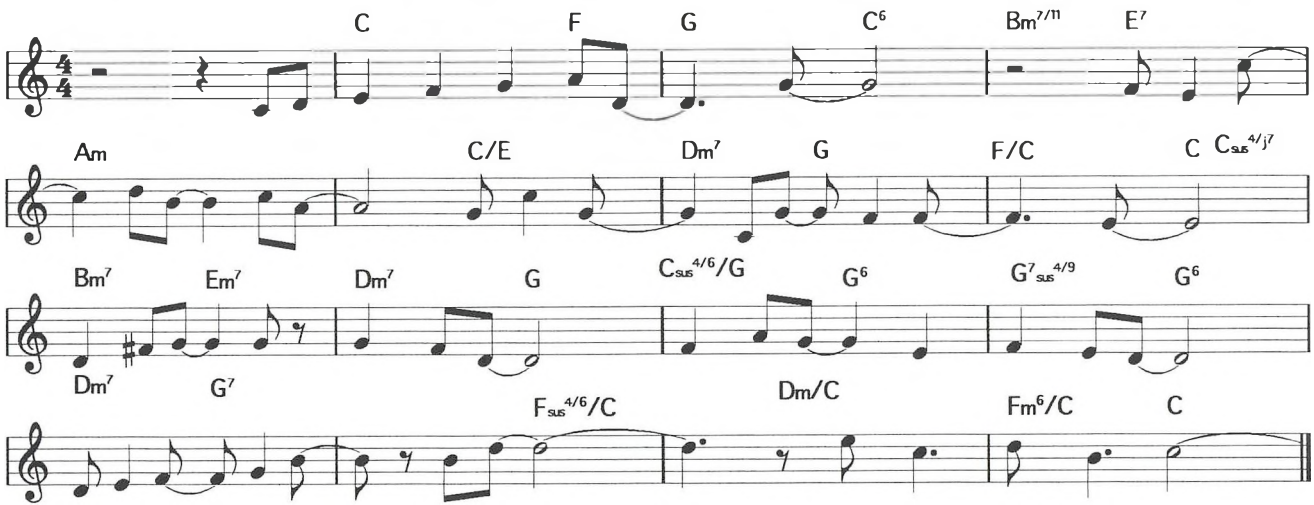

Meg ble og i hjertet givet
kjærlighetens dype væld,
men meg untes ei i livet
kjærlighetens søte hell;
Sørgelig er harpens lyd,
kun i dag den tolker fryd.

Når nu dagene henglide
ved din elskers hete barm,
når du vandrer ved hans side,
båren av hans sterke arm,
røv ham da et smil og send
det til din og sorgens venn.

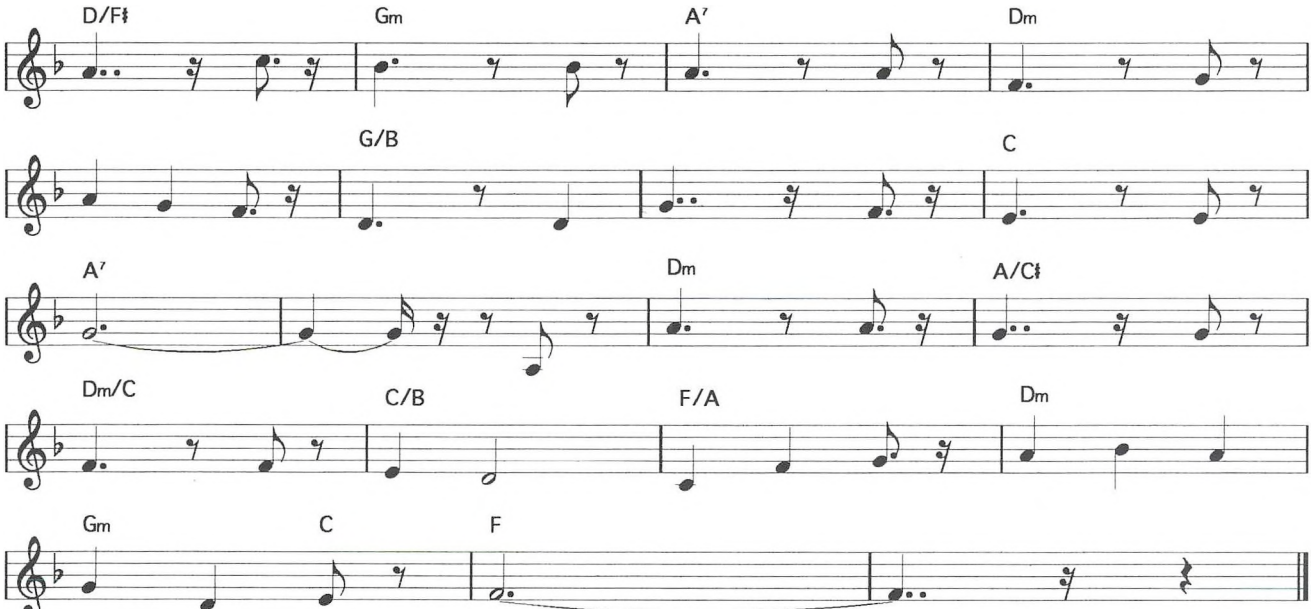

Jeg så en kvinne - solens fader
omsvøpte henne med sin glans
i henne blomsters myriader
seg have flettet til en krans.

Av andakt luede mitt hjerte
Av andaktsfulde kjærlighet;
Ei mer på jorden jeg begjærte
end evig taus at knele ned.

Ei må jeg knele - speilet brødes
og billedet kan ei gjenfødes.

Jeg så en kvinne

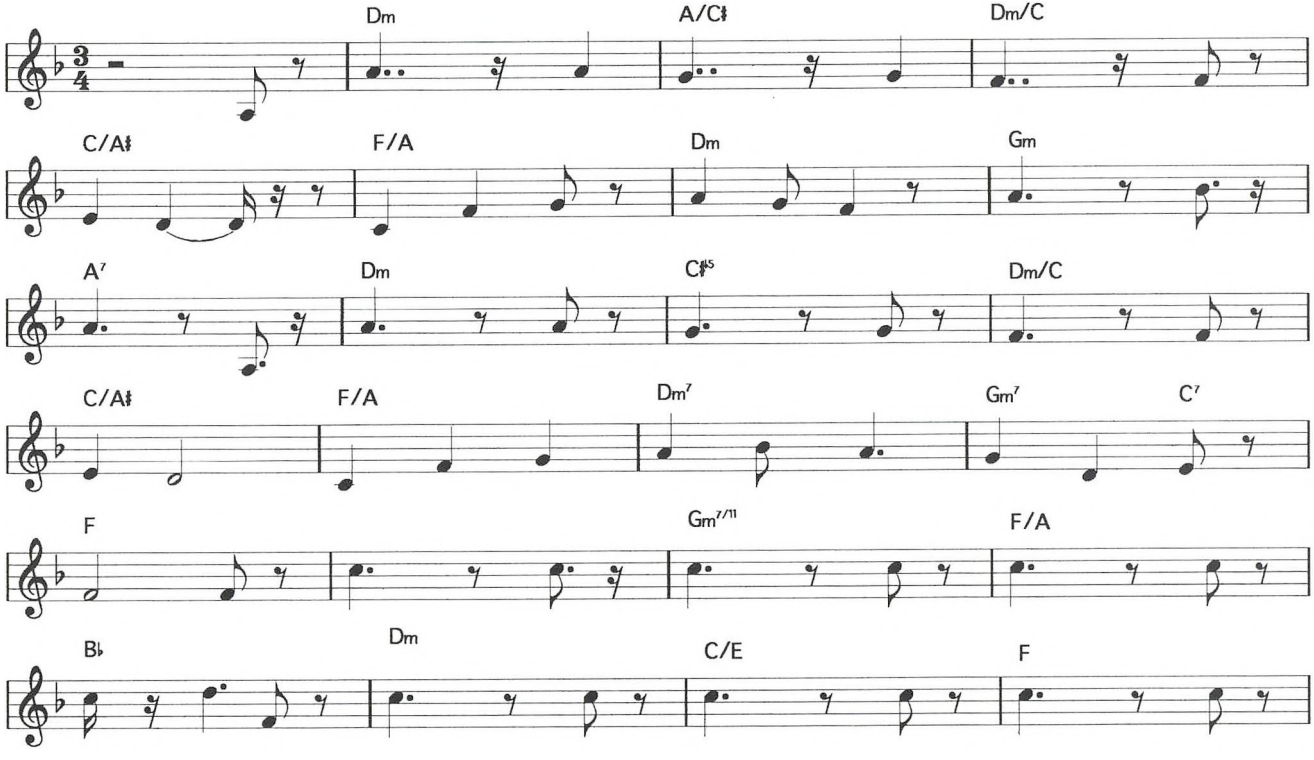

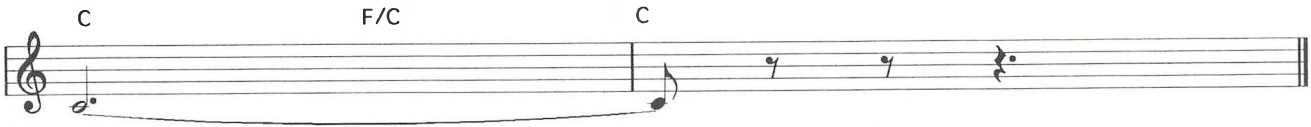

Jeg stod der så lenge
og stirret med lyst
så biene henge
ved blomstenes bryst.

Jeg så hvor de sugde
seg fast i et skjød
i kampen for livet
mot forfall og død.

Ja derfor er honningen søt min venn
og undere skjer igjen og igjen.
Ja derfor er honningen søt min venn
og undere skjer igjen og igjen.

Om natten du sniker
til blomstene hen
og kysser og favnes
og kysser igjen.

Ja blomsten er åpen
for dugg er ditt navn
som bien som dråpen
du tar dem i favn.

ref

Så våknet jeg opp
fra min drøm så lang
i gresset jeg døste
til fuglenes sang.

De herligste syner
i drømmenes glans
ga liv til naturen
og min våknende sans.

ref.

Derfor er honningen søt

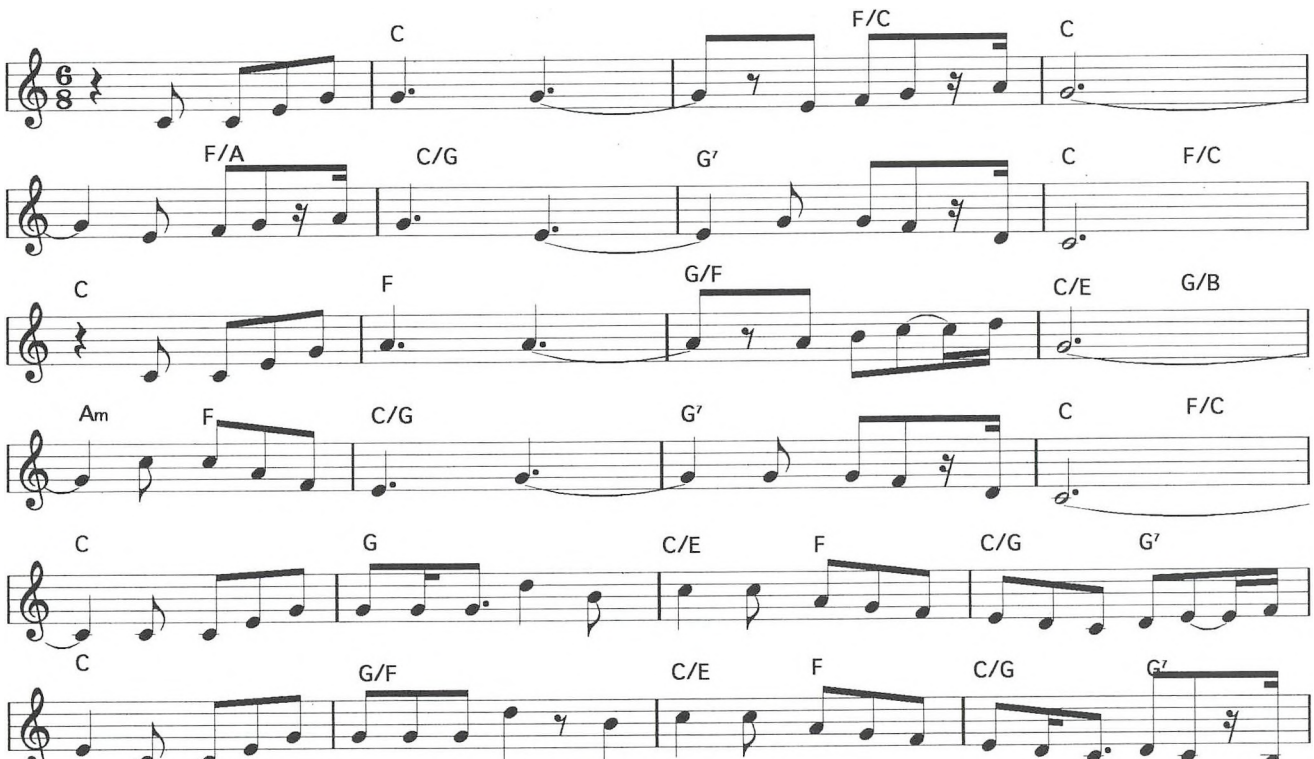

Det var i min middelalder
hjertet krympet seg i barm
øyet brast i gråt for Balder,
tungen tav av sorg og harm,
langt fra Skjellands bøgelund
vaklet fot på fremmed grunn.

Der meg traff et kullsort øye
gjennomboret meg mitt bryst
som et lynglimt fra det høye
gjennomknittret meg med lyst
tente bratt, tross sorg og harm
lys i blikk og ild i barm.

Claras ånde åpnet munnen
klippen revnet, strømmen randt
som en drøm i morgen stunden
svevet hun forbi og svandt
men hver gang jeg harpen slår
svevende hun for meg står.

Om hun end er over mulde
om hun minnes end mitt navn
og de timer frydefulde
som forsødet bittre savn
spørger jeg ennu hvert år
vestenvinden og fugl i vår.

De neste to versene handler om Luise som han hadde en fem dagers romanse med i 1844.

Dage fem vi så hverandre
dage fem i rosenrødt,
snese år kan ei forandre;
Tvillingbåret, tvillingfødt,
mødtes vi om tusen år,
kystes vi dog som i går.

Aldri mer, du skjønne Dise,
ser vel her jeg åsynd ditt.
Dog, det glemmes ei, Luise!
Før du glemmer ansikt mitt.
Og det skjer, om rett jeg vet
ikke i all evighet.

Små Fruerne

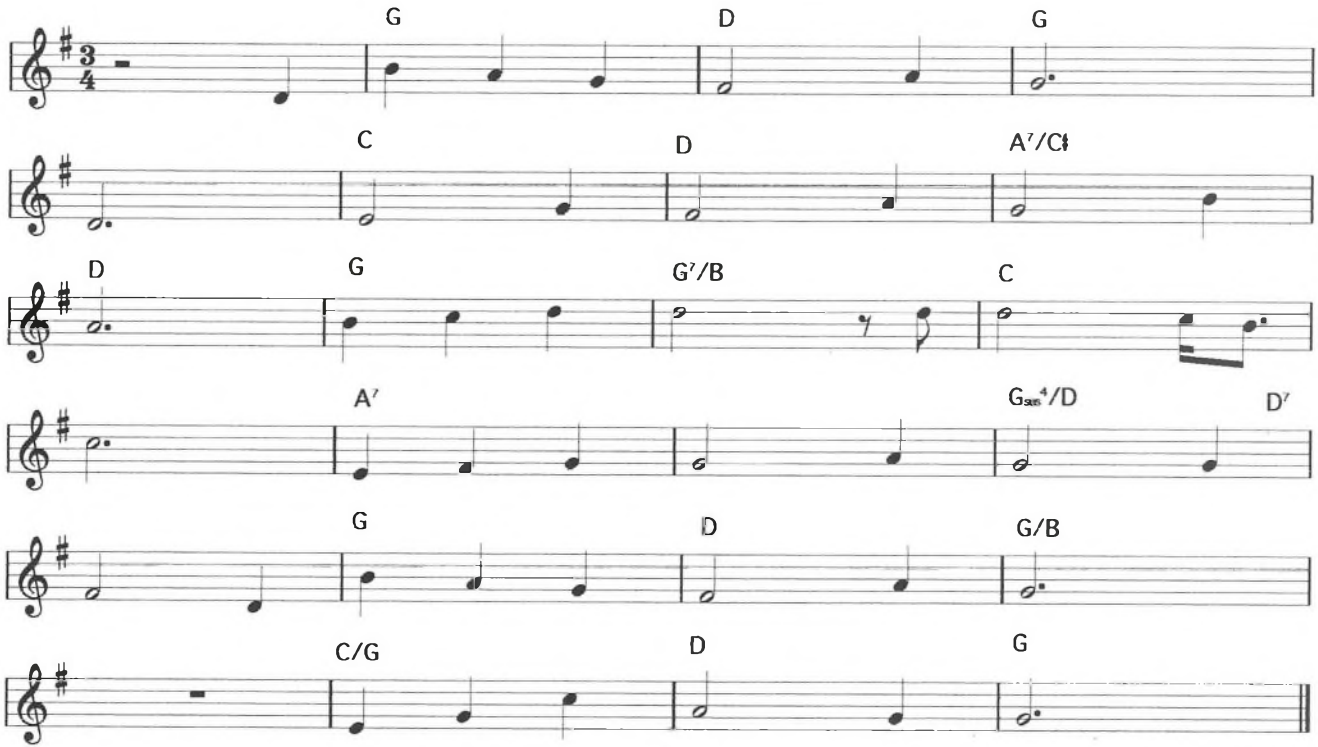

Her er jeg, du kjære!
her midt i din favn,
kan fra deg kun være
med lengsel og savn;
Thi kvinnen og mannen
er skapt for hinanden
til tveløpet liv udi ett.

Som ordet sin tone
som skalden sin sang
skal mannen sin kone
omfavne i vang,
som sangen og tonen
igjen skal og konen
i vangen omfavne sin mann.

Ta hel meg og holden
som for deg jeg står
som skalden som knolden
med askegrått hår,
som presten, så branden
og folketings-manden!
Jeg tager deg hel som du er.

Som blomsten på tuen
som tonen i skov
som Herregårdsfruen
med rett og med lov,
som disen med runer
som fruen med luner,
Jeg tager deg hel som du er!

Det er vår avtale
med kyss og med ja,
i bjerge og dale
vi går ei derfra,
thi så skal man dele
at hver får det hele,
når to man vil have til et.

Her er jeg du kjære

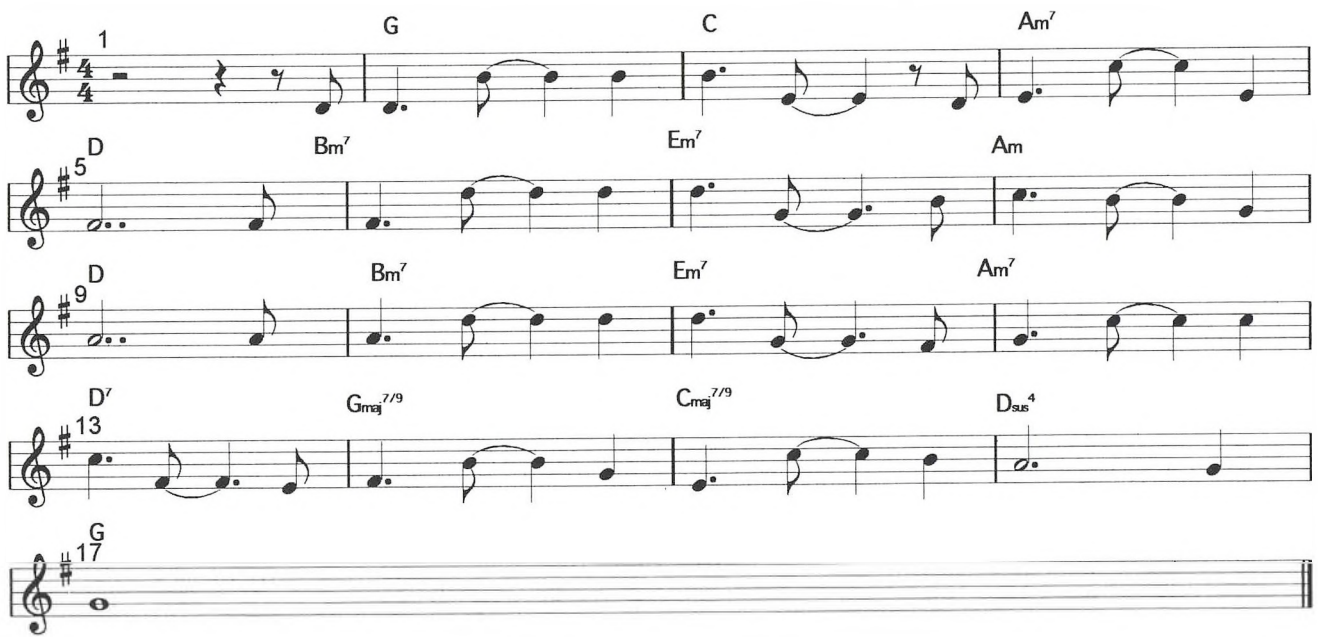

Underligt er vårt gjevne land
alfer omsveve dets skove
og under fuglesang ved strand
havfruer danse på vove;
Særsynet kommer som en tyv,
Sov! fra ditt skjul og havets dyp!

Kvinneligt er vårt modersmål
skjoldmø kun der under våpen
kraften er kyss og dyden tål
vid titter inn under kåpen.
Som i et moderskjød også
myldrer det titt av skjalde små.

Lykkelig er den lille skjald
grålig med lerkens tunge
thi for hans vugge, tre i tall
alfernes norner de sjunge.
Hva deg enn brister opp og ned
vis er deg kvinnens kjærlighet.

Søsterlig var min første viv
duftende sødt som violen
kjelden et mere idyllisk liv
leves der nu under solen.
End under små, men smukke kår
vores fra jul til efterår.

Moderlig var min annen viv
funklende som edelstenen
det var et bolt romantisk liv
Artemis spant på gulltenen.
I hennes skjød et barn pâny
sang jeg og gråt i høyen sky.

Datterlig var min tredje viv
svevende for meg som feen
det er et eventyrligt liv
roser utspringe på sneen,
ungdom og elde lege skjul
lege om kyss og kage jul.

Mine tre fruer

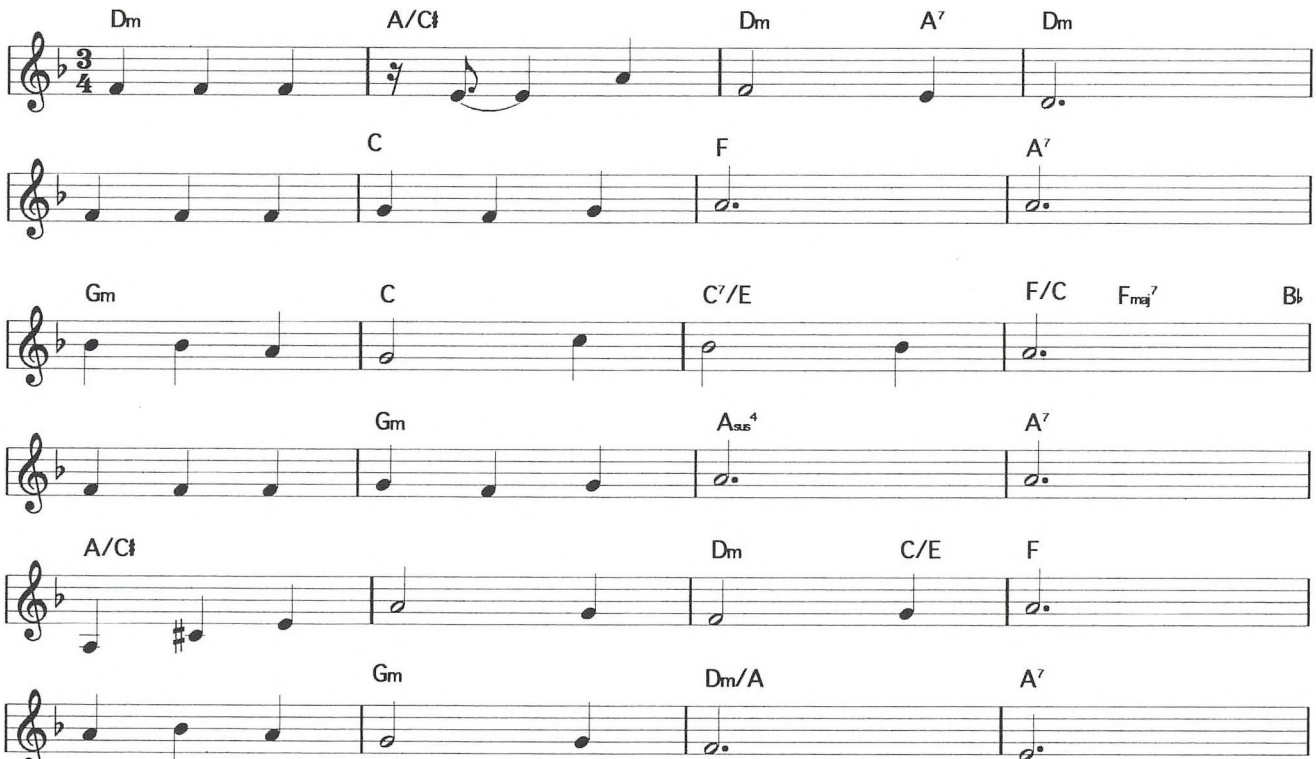

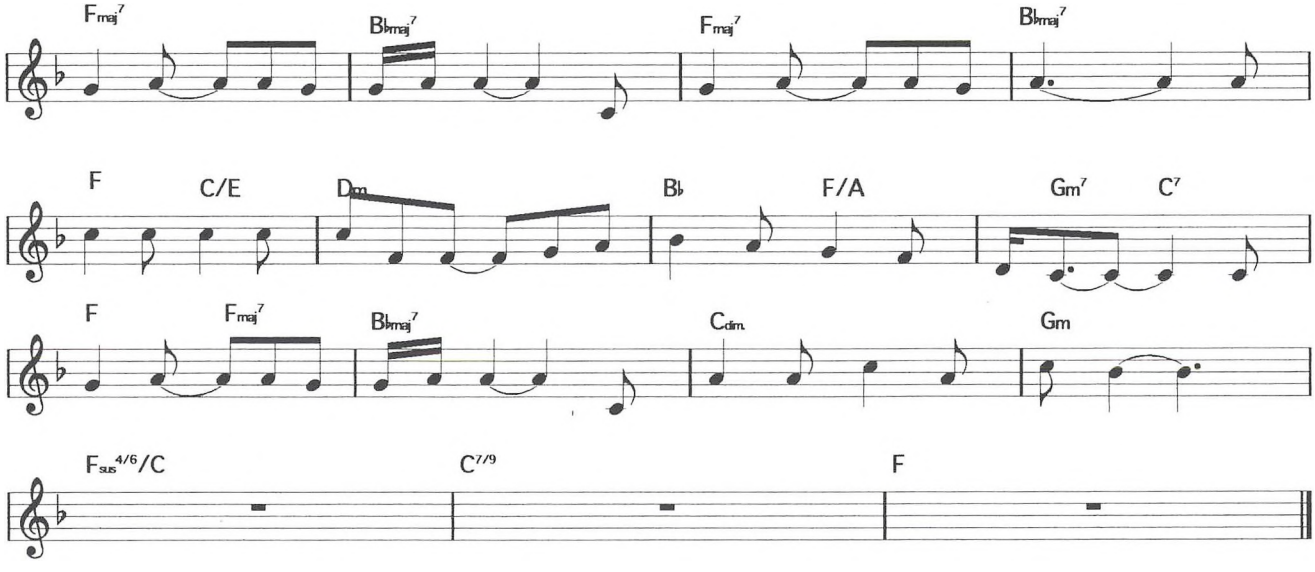

Sangtekst på side 58.

Er dette sidste Kvelden

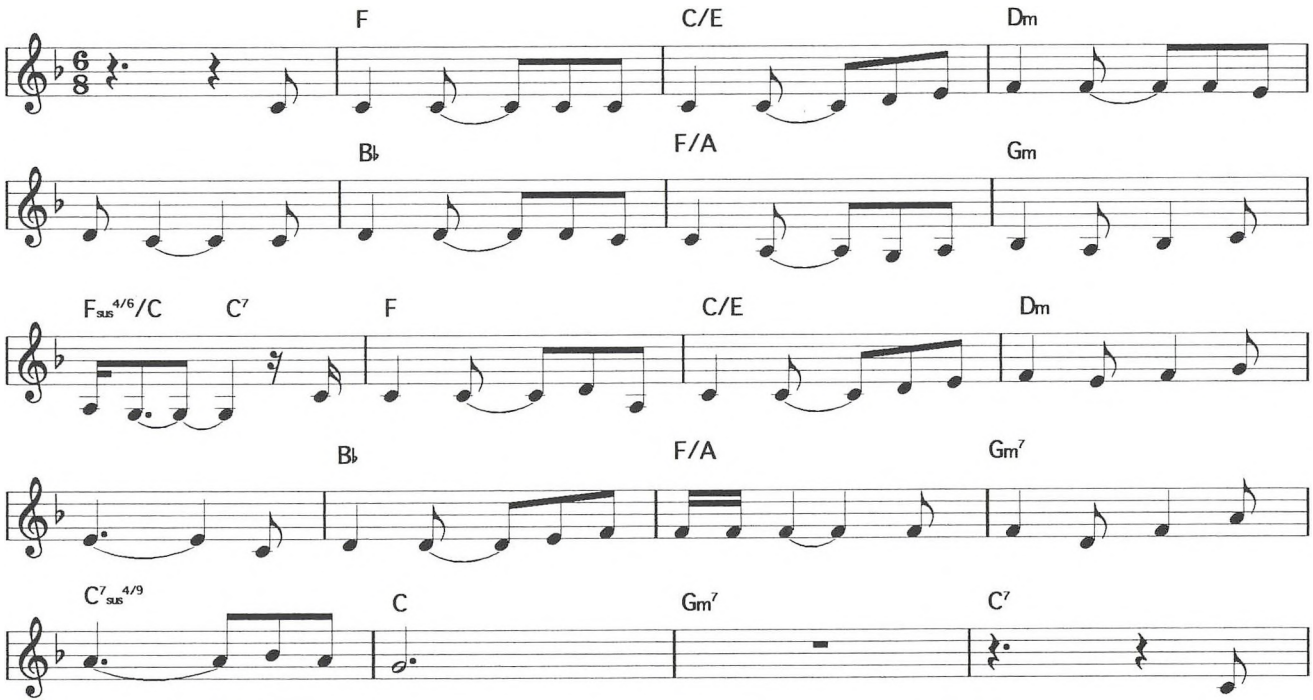

Er dette siste kvelden
jeg har deg hos meg her,
du har alt reist med blikket
selv om kroppen din er nær.

I blikket bor en fugl
som har lettet fra sitt rede
den jeg elsket har nå reist
kun en fremmed er tilstede.

Kom Fredrik, legg deg her hos meg
la mørket viske bort
en morgen som er skjult i øst
en gårdsdag som er gjort.
Kom Fredrik, legg deg her hos meg
for natta går så fort.

Er dette siste kvelden
så ta med ditt stolte blikk
og dine dikt jeg elsket over alt
og din uro jeg aldri fikk.

Jeg stenger døra bak deg
og slipper ingen inn
og spør de hvem som bodde her
er svaret høstens vind.

ref

Er dette siste kvelden
eller blir det sånn som før
at avstand skaper nærhet
til du står her i vår dør.

Jeg trenger en som elsker meg
det er bare det jeg vil
som når han reiser bort her fra
har meg å reise til.

riginale tekster

NATT OVER LANGELAND
Ligger her i nattens ensomhet
redd for mørket i mitt sinn,
for i mørket er vi kun oss selv
og der slipper ingen inn.

Stormen sveiper over Langeland
mine nerver er i spenn
jeg må prøve drømme dagen slik
at jeg tørr å møte den.

Jeg er alene i natt
kom drøm om sol og sommar utfor ruta.
Jeg er alena i natt
å savner sårt Constance her på puta.

Jeg er redd for å gå tomme rom
redd for det som en gang var
slukke lyset for en fortid som
er den framtida vi har.

Jeg er fange her i dette hus
Constance, vær mitt lys i kveld
sånn at det jeg ser i ruta er
kun en speiling av meg selv.

Jeg er alene i natt
kom drøm om sol og sommer utfor ruta.
Jeg er alene i natt
og savner sårt Constance her på puta.

Ta meg med til bøke skogen,
la meg se deg naken danse,
ta meg med i lyst og smerte,
ta meg med i natt, Constance.

TIL BODIL MARIE BLICHER
(paa hendes bryllupsdag den 15de maj 1808)

Paa din dag, veninde! bæver
harpens gyldne stræng i lø.
Medens andagtsfuldt sig hæver
hjærtet i en hellig bøn.
Vredes ej, at svage lyd
tolker vennens rene fryd!

Blide datter af det høje,
søster til den fagre vaar!
Venlig fulgte dig mit øje
gjennem de henrundne aar;
Funklende saa gladelig
hviler det i dag paa dig.

Dannet blev dit ømme hjærte
for den dybe kjærlighed,
salig fryd og bitter smerte
derfor i dit indre stred;
Majen kom, og fremtids aar
vorde skal en herlig vaar.

Mig blev og i hjærtet givet
kjærlighedens dybe væld,
men mig undtes ej i livet
kjærlighedens søde held;
Sørgelig er harpens lyd,
kun i dag den tolker fryd.

Naar nu dagene henglide
ved din elskers hede barm,
naar du vandrer ved hans side,
baaren af hans stærke arm,
røv ham da et smil og send
det til din og sorgens ven!

JEG SÅ EN KVINDE
Jeg så en kvinde - solens fader
omsvøbte hende med sin glans,
I hende blomsters myriader
sig havde flettet til en krans.
Af andagt luede mit hjerte,
af andagtsfulde kærlighed;
ej mer på jorden jeg begærte,
end evig tavs at knæle ned.
Ej må jeg knæle - spejlet brødes,
og billedet kan ej genfødes.

DERFOR ER HONNINGEN SØT
Jeg stod der så lenge
og stirret med lyst
så biene henge
ved blomstenes bryst.

Jeg så hvor de sugde
seg fast i et skjød
i kampen for livet
mot forfall og død.

Ja derfor er honningen søt
min venn
og undere skjer igjen og igjen.
Ja derfor er honningen søt
min venn
og undere skjer igjen og igjen.

Om natten du sniker
til blomstene hen
og kysser og favnes
og kysser igjen.

Ja blomsten er åpen
for dugg er ditt navn
som bien som dråpen
du tar dem i favn.

Så våknet jeg opp
fra min drøm så lang
i gresset jeg døste
til fuglenes sang.

De herligste syner
i drømmenes glans
ga liv til naturen
og min våknende sans.

ER DETTE SISTE KVELDEN
Er dette siste kvelden
jeg har deg hos meg her,
du har alt reist med blikket
selv om kroppen din er nær.

I blikket bor en fugl
som har lettet fra sitt rede
den jeg elsket har nå reist
kun en fremmed er tilstede.

Kom Fredrik, legg deg her hos meg
la mørket viske bort
en morgen som er skjult i øst
en gårdsdag som er gjort.
Kom Fredrik, legg deg her hos meg
for natta går så fort.

Er dette siste kvelden
så ta med ditt stolte blikk
og dine dikt jeg elsket over alt
og din uro jeg aldri fikk.

Jeg stenger døra bak deg
og slipper ingen inn
og spør de hvem som bodde her
er svaret høstens vind.

Er dette siste kvelden
eller blir det sånn som før
at avstand skaper nærhet
til du står her i vår dør.

Jeg trenger en som elsker meg
det er bare det jeg vil
som når han reiser bort her fra
har meg å reise til.

SMAA FRUERNE
(Om Constance)
Fruer tre med flamme-blikke,
fruer tre med søde smil,
fruer tre, som glemmes ikke,
saared mig med eros-pil,
to derfor paa haand og mund,
kys jeg gav af hjertens-grund!

Det var i min ungdoms dage,
hjertet slog saa kæmpestolt,
til det saaredes saa fage
med pil, hvis hage holdt,
saa endnu i oldings - aar
aabent er det dybe saar.

Haanden, som mig gav den vunde,
fingre havde fine, smaa,
guldhaar faldt om skuldre runde,
øinene var himmelblaa,
da for mig ved hvert et fjed
glædens soel gik op og ned!

Stemmen var, som fugle sjunge
tonen var som kiærlighed,
men om hjertet uden tunge
aldrig ret jeg fik besked,
længe Disen yndefuld
hviler under sorten muld!

Hvil dig sødt i blomster-haven!
Blomster-floret var din lyst,
mindes skal med tak i graven
eltid du i dette bryst:
Hjertet, som udstrømmer nu,
haardt som malmen, smelted du!

(Om Clara)
Det var i min middel-alder,
hjertet krymped sig i barm,
øjet brast i gråd for Balder,
tungen tav af sorg og harm,
langt fra Skjællands bøgelund
vakled fod på fremmed grund.

Der mig traf et kulsort øje
gennombored mig mit bryst
som et lyn-glimt fra det høje,
gennemknitred mig med lyst,
tænte brat, trods sorg og harm,
lys i blik og ild i barm!

Claras ånde åbnet munden
klippen revned, strømmen randt,
som en drøm i morgen-stunden
svæved hun forbi og svandt,
men hvergang jeg harpen slår,
svævende hun for mig står.

Om hun end er oven mulde,
om hun mindes end mit navn,
og de timer frydefulde
som forsøded bitre savn,
spørger jeg endnu hvert år
vestenvind og fugl i vår!

Elve-Dronning, højtbegavet,
hvor du svæver, takket vær!
Mens jeg pløjer verdens-havet,
altid du er hjertet kær;
Ved dit smil og ved dit lyn
vågned op mit skjalde-syn!

(Om Luise)
Det var nys i oldings-tiden,
hjertet var nu hardtad koldt,
da igien en frue liden
pilen skiød, hvis hagen holdt,
øiets farve ej jeg saae,
følde kun dets lyn nedslaae!

Saadan haand jeg aldrig mødte,
saadant blik mig aldrig slog,
før saa blidt ei hjertet blødte,
haand og mund hindanden tog,
tvilligbaaret, vist jeg veed,
var vort kys, vor kiærlighed!

Dage fem vi så hverandre,
dage fem i rosenrødt,
snese år kan ej forandre:
Tvillingbaaret, tvillingfødt,
mødtes vi om tusend aar,
kystes vi dog som i gaar.

Aldrig meer, du skiønne Dise,
seer vel her jeg aasyn dit.
Dog, det glemmes ei, Luise!
Før du glemmer ansigt mit.
Og det skeer, om ret jeg veed,
ikke i al evighed!

Du mig har i armen gynget,
saa et barn jeg blev paany,
du en olding har forynget,
løfted ham igien til sky,
mine vinger askegraa
under slør du farved blaa!

Hvergang jeg med ungdomsvarme
synger trods min isse graa,
smiler du i mine arme,
trykker dine hænder smaa,
flammer op dit øies ild,
lynildklar og solemild!

Give Gud mig at betale
dig med krands i gyldne sale,
hvor kun engle-røst har klang,
hvor ei solen meer gaaer ned,
hvor kun skiøn er kiærlighed!

CLARA

Jeg stod engang i et fremmed land,
og om lidt hjemligt mit øje ledte,
da så jeg Clara, den liljenvand,
og hjemmet sig for mit blik udbredte!
De findes til lykke, som yndes!

Ej før, ej siden jeg Clara så,
Og meget vand er til strande rundet,
men sjæle to, som et blik forstå,
har øjeblikket for immer bundet.
De findes til lykke, som yndes!

Jeg så på Clara, hun så på mig,
som om hinanden vi satte stævne,
og hver af os gik den halve vej,
sa brat hinanden vi sad i jævne.
De findes til lykke, som yndes!

Jeg sad hos Clara så sjæleglad,
mundharpen toned foruden strenge
om såre meget, jeg ved ej hvad,
og ingen af os det ved hvorlænge!
De findes til lykke, som yndes!

Da kom den herre, som os indbød,
og spurgte artig, med vid i panden,
om vi, så fremmed end stemmen lød,
dog nogenlunde forstod hinanden?
De findes til lykke, som yndes!

Da svared Clara, som engle mild,
slog øjet op og udbrød med gammen:
"Den ting er ikke i verden til,
hvorom vi to ja kan tale sammen!"
De findes til lykke, som yndes!

Det var om hjerter et sanddru ord,
for alt i verdn de udtryk finde,
I ordet lever og stadig bor
med Claras stemme end Claras minde!
De findes til lykke, som yndes!

Med skolemestre man også vel
om alt kan tale, når man vil kives;
Men venne-sjæle kun har det held
om alt at tale og sødt oplives!
De findes til lykke, som yndes!

HER ER JEG, DU KLÆRE!

Her er jeg, du kiære!
Her, midt i din favn,
kan fra dig kun være
med længsel og savn;
Thi kvinden og manden
er skabt for hinanden
til tveløbet liv udi eet!

Som ordet sin tone
og skalden sin sang,
skal manden sin kone
omfavne i vang,
som sangen og tonen
igien skal og konen
i vangen omfavne sin mand!

Ja, det er oplevet
i "deiligste vang",
saa hverdags er blevet
min nytaarsdags-sang,
jeg favner og favnes
jeg savner og savnes,
som aanden mit hjerte til brud!

Tag hel mig og holden,
som for dig heg staaer,
som skjalden, saa knolden
med askegraat haar,
som præsten, saa branden
og folkethings-manden!
Jeg tager dig heel som du er.

Som blomsten paa tuen,
som tonen i skov,
som herregaards-fruen
med ret og med lov,
som disen med runer,
som fruen med luner,
jeg tager dig heel som du er!

Det er vor aftale
med kys og med ja,
i bjerge og dale
vi gaae ej derfra,
thi saa skal man dele,
at hver faaer det hele,
naar to man vil have til eet!

Og himmelen smiler
med skyerne blaa,
naar sammen saa iler
et par af de smaa,
og seer i den lykke
en paradis-skygge,
et varsel fra brylluppet bedst!

Og fuglen i skoven
og blomsten paa eng
og fisken i voven
og harpens guldstreng,
de rimer dem sammen,
de deler vor gammen,
de dandser paa vor bryllus-dag!

Smaa- englene kvæde:
Men see dog en gang,
hvor kiærligheds glæde
kan blomstre i vang!
Guds fred og til lykke
i bøgenes skygge,
og saa hvor lys-palmerne groe!

OPLYSNINGEN
Er lyset for de lærde blot
til ret og galt at stave?
nej, himlen under flere godt,
og lys er himlens gave,
og solen staar med bonden op,
slet ikke med de lærde,
oplyser bedst fra taa til top
hvem der er mest paa færde.

Er lyset i planeter kun,
som ej kan se og mæle?
Er ikke ordet i vor mund
et lys for alle sjæle!
Det giver os for aander syn,
som solens skin for kroppe,
det slaar i sjælen ned som lyn
fra skyerne hist oppe.

Er lys paa visse vilkaar blot
saa halvvejs at ophøje?
Gjør det ej alle vegne godt!
Er lys ej livets øje!
Skal for misbrugens skyld maaske
paa aandens himmelbue
vi heller mulm og mørke se
end solens blanke lue!

Nej, aldrig spørges det fra nord,
vi lyset vil fordunkle!
Som nordlys i fribaarne ord
de saas paa himlen funkle,
oh ses det skal ved nordens pol,
ej blot i kroppens rige:
Midsommerens den bolde sol
vil ej for midnat vige!

Oplysning være skal vor lyst,
er det saa kun om sivet,
men først og sidst med folkerøst
oplysningen om livet;
Den springer ud af folkedaad,
og voxer som den vugges,
den stråler i vort folkeraad,
til aftenstjærnen slukkes!

TIL MIN ASTA

Underligt er vort jævne land,
alfer omsvæve dets skove,
og under fuglesang ved strand
havfruer dandse paa vove;
Vidunderet kommer som en tyv,
skov, fra dit skjul og havets dyb.

Kvindeligt er vort modersmaal
skjoldmø kun der under vaaben,
kraften er kys og dyden taal,
vid titter ud under kaaben,
som af et moderskiød ogsaa
myldrer det og med skjalde smaa.

Lykkelig er den lille skjald,
graalig med lærkernes tunge
thi for hans vugge tre i tal,
alfernes norner, de sjunge:
Hvad dig end brister, op og ned,
vis er dig kvindens kiærlighed!

Søsterlig var min første viv,
duftende sødt som violen,
sjelden et meer idyllisk liv
leves der nu under solen,
end under smaa, men smukke kaar,
vores fra jul til efteraar!

Moderlig var min anden viv
funklende som ædelstenen,
det var et boldt romantisk liv,
Artemis spandt paa guldtenen,,
i hendes skiød et barn paany,
sang jeg og græd i høien sky!

Datterlig var min tredje viv,
svævende om mig som feen,
det er et æventyrligt liv,
roser udspringe paa sneen,
ungdom og ælde lege skjul,
lege for kys og kage jul!

Lone Wredstrøm
St. Kongensgade 89, 2.
1264 København K

Antikv. Beskadiget

Frederiks Venner

Kom Frederik - læg dig her hos mig...

Det var Grundtvigs forhold til kvinder, der forløste hans digteråre og inspirerede ham til en livslang kamp for menneskelivet.
Dette flotte værk om N.F.S. Grundtvigs møder med kærligheden, består af den norske musik-CD med stille og bløde iørefaldende moderne melodier - og denne bog med en herlig historie om Grundtvigs kærlighedsliv - fra hans ungdom til hans død - om hans tre koner og flere forelskelser - om børnene.
Historien er en smuk blanding af originale tekster og spændende fortælling.
Bag i bogen findes noderne til CD'ens melodier.
Frederiks Venner er fra Norge, hvor Grundtvig også var et kendt ansigt.
- nyd de originale sange på CD'en, mens bogen læses...

At elske og at leve er et

ISBN 87-90451-08-2
9 788790 451080

Forlaget HESTNES